

Наукові перспективи
Видавнича група

ISSN 2786-5274 (Print)
DOI:10.52058/2786-5274-2025-8(48)

*Ми йдемо за тем, чому
немає чини в усьому світі —
за Батьківщиною.
В. Довженко*

Наукові інновації та передові технології

СЕРІЯ "УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ"

СЕРІЯ "ПРАВО"

СЕРІЯ "ЕКОНОМІКА"

СЕРІЯ "ПСИХОЛОГІЯ"

СЕРІЯ "ПЕДАГОГІКА"

№ 8(48) 2025

Всеукраїнська Асамблея докторів наук із державного управління
у рамках роботи Видавничої групи «Наукові перспективи»

«Наукові інновації та передові технології»

*(Серія «Управління та адміністрування», Серія «Право»,
Серія «Економіка», Серія «Психологія», Серія «Педагогіка»)*

Випуск № 8(48) 2025

Київ – 2025

Ukrainian Assembly of Doctors of Sciences in Public Administration

within the work of the Publishing Group «Scientific Perspectives»

«Scientific innovations and advanced technologies»

(Series « Management and administration», Series «Law», Series «Economics», Series «Psychology», Series «Pedagogy»)

Issue № 8(48) 2025

Kyiv – 2025

ISSN 2786-5274 Print

УДК 001.32:1 /3/(477)(02)

DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-8\(48\)](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-8(48))

**«Наукові інновації та передові технології» (Серія «Управління та адміністрування»,
Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Психологія», Серія «Педагогіка»):
журнал. 2025. № 8(48) 2025. С. 2365**

*Рекомендовано до друку Президією Всеукраїнської Асамблеї докторів наук з державного управління
(Рішення від 06.08.2025, № 3/8-25)*

*Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації:
серія КВ № 24962-14902Р від 13.09.2021 р.*

*Журнал видається за наукової підтримки: Інституту філософії та соціології Національної Академії Наук
Азербайджану (Баку, Азербайджан), громадської організації «Асоціація науковців України», громадської організації
«Християнська академія педагогічних наук України» та громадської організації «Всеукраїнська асоціація педагогів і
психологів з духовно-морального виховання».*

*Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 30.11.2021 № 1290
журналу присвоєно категорію "Б" із права*

*Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 01.02.2022 № 89
журналу присвоєно категорію "Б" із педагогіки*

*Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 07.04.2022 № 320 журналу
присвоєно категорію "Б" із економіки та державного управління*

*Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 20.06.2023 № 768 журналу
присвоєно категорію "Б" зі спеціальностей 073 - менеджмент, 076 – підприємництво
та торгівля, 015 - професійна освіта*

*Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 23.08.2023 № 1035 журналу
присвоєно категорію "Б" зі спеціальності 053 - психологія*

*Наукове видання включено до міжнародної наукометричної бази
Index Copernicus, міжнародної пошукової системи Google Scholar та
до міжнародної наукометричної бази даних Research Bible.*

*Журнал заснований з метою розвитку вітчизняного наукового потенціалу у галузях державного управління,
права, економіки, психології, педагогіки та його інтеграції у світовий науковий простір, шляхом оприлюднення
результатів наукових досліджень.*

Головний редактор:

Романенко Євген Олександрович — доктор наук з державного управління, професор, Заслужений юрист України, полковник Центрального науково-дослідного інституту Збройних Сил України, Президент громадської наукової організації «Всеукраїнська асамблея докторів наук з державного управління» (Київ, Україна)

Редакційна колегія:

- Абуселідзе Георгій - завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування Батумського державного університету імені Шота Руставелі (Батумі, Грузія)
- Бахов Іван Степанович — доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри іноземної філології та перекладу Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна)
- Беньковська Наталя Борисівна — кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри мовної підготовки Інституту Військово-Морських Сил Національного університету "Одеська морська академія" (Одеса, Україна)
- Бельська Тетяна Валентинівна - доктор наук з державного управління, доцент, завідувач кафедри менеджменту Інституту підготовки кадрів державної служби зайнятості (м. Київ, Україна)
- Бондар-Підгурська Оксана Василівна - доктор економічних наук, доцент, професор кафедри менеджменту ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», (Полтава, Україна)
- Будник Вікторія Анатоліївна - кандидат економічних наук, професор, професор кафедри бізнес-логістики та транспортних технологій Державного університету інфраструктури та технологій (Київ, Україна)
- Гбур Зоряна Володимирівна - доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри управління охороною здоров'я та публічного адміністрування Національного університету охорони здоров'я України імені П.Л.Шупика (Київ, Україна)
- Дашій Олександр Іванович — доктор економічних наук, професор, Заслужений працівник освіти України, завідувач кафедри фінансів, банківської та страхової справи Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна)
- Дегтяр Олег Андрійович — доктор наук з державного управління, доцент, доцент кафедри менеджменту і адміністрування Харківського національного університету міського господарства ім. О. М. Бекетова (Харків, Україна)
- Демідова Юлія Євгенівна - кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки і психології управління соціальними системами Національного Технічного Університету «Харківський Політехнічний Інститут» (Харків, Україна)
- Дем'янишина Олеся Андріївна - кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів, обліку та економічної безпеки Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (Умань, Україна)
- Дранус Любов Сергіївна — кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту Чорноморського національного університету імені Петра Могили
- Журавльова Лариса Петрівна — доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри психології Поліського національного університету (Житомир, Україна)
- Заячківська Оксана Василівна - кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів та економічної безпеки Національного університету водного господарства та природокористування (Рівне, Україна)
- Ільїн Валерій Юрійович - доктор економічних наук, професор (Київ, Україна)
- Ільїна Анастасія Олександрівна - кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри публічного управління і адміністрування Національного торговельно-економічного університету (Київ, Україна)
- Іванська Олена Михайлівна - кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри авіаційної психології Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Кайдашев Роман Петрович — доктор юридичних наук, професор, професор кафедри адміністративного, фінансового та банківського права Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна)
- Каламаж Руслана Володимирівна - доктор психологічних наук, професор, проректор з навчально-виховної роботи Національного університету «Острозька академія» (Рівне, Україна)
- Кардаш Оксана Любомирівна, кандидат економічних наук, доцент кафедри комп'ютерних технологій та економічної кібернетики Навчально-наукового інституту автоматики, кібернетики та обчислювальної техніки Національного університету водного господарства та природокористування (м. Рівне, Україна)
- Калашнік Наталія Василівна — кандидат педагогічних наук, доцент кафедри українознавства Вінницького національного медичного університету ім. М.І.Пирогова, (Вінниця, Україна)
- Кернас Андрій В'ячеславович – доктор філософії в галузі психології, кандидат психологічних наук, дійсний член Української психологічної асоціації, магістр права, магістр педагогіки, доцент кафедри Практичної психології Одеського національного морського університету, старший викладач кафедри мовної та психолого-педагогічної підготовки Одеського національного економічного університету (Одеса, Україна)
- Кобець Дмитро Леонідович - кандидат економічних наук (доктор філософії), доцент Хмельницького національного університету, доцент кафедри обліку, аудиту та оподаткування (м. Хмельницький, Україна)
- Коваленко Олена Михайлівна - кандидат педагогічних наук, провідний науковий співробітник відділу профільного навчання Інституту педагогіки НАПН України (Київ, Україна)
- Корильчук Неоніла Іванівна – кандидат медичних наук, доцент кафедри терапії та сімейної медицини Тернопільського національного медичного університету імені І.Я.Горбачевського МОЗ України (Тернопіль, Україна)
- Корнієнко Петро Сергійович - доктор юридичних наук, доцент, адвокат, заступник першого проректора по роботі з коледами, професор кафедри філософії та соціально-гуманітарних дисциплін Національної академії статистики, обліку та аудиту (Київ, Україна)
- Кошова Світлана Петрівна — кандидат наук з державного управління, доцент, доцент кафедри управління охороною здоров'я Національної медичної академії післядипломної освіти імені П. Л. Шупика (Київ, Україна)
- Кравчук Володимир Миколайович — доктор юридичних наук, доцент, доцент кафедри конституційного, адміністративного та міжнародного права Волинського національного університету імені Лесі Українки (Луцьк, Україна)
- Кравчук Людмила Степанівна - кандидат педагогічних наук, доцент, професор кафедри фізичної терапії, ерготерапії, фізичної культури і спорту Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна», завідувач кафедрою фізичної терапії, ерготерапії, фізичної культури і спорту Хмельницького інституту соціальних технологій Університету "Україна" (Хмельницький, Україна)
- Литвиненко Віктор Іванович — доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства Навчального наукового інституту права Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна)
- Лич (Назарук) Оксана Миколаївна - доктор психологічних наук, доцент, член-кореспондент української академії акмеології, член громадської спілки «Національна психологічна асоціація», доцент кафедри авіаційної психології Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Марушева Олександра Анатоліївна - доктор наук з державного управління, доцент, завідувач кафедри публічного управління та інформаційного менеджменту ІВНЗ Університет Новітніх Технологій (м. Київ, Україна)
- Міхальський Томаш — доктор наук, доцент кафедри географії регіонального розвитку Гданського університету (Польща)

- Мізюк Вікторія Анатоліївна – кандидат педагогічних наук, доцент, декан факультету управління, адміністрування та інформаційної діяльності Ізмаїльського державного гуманітарного університету (Ізмаїль, Україна)
- Миргород-Карпова Валерія Валеріївна - кандидат юридичних наук, заступник директора з наукової роботи, старший викладач кафедри адміністративного, господарського права та фінансово-економічної безпеки Сумського державного університету (Суми, Україна)
- Непомняща Ірина Миколаївна - кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії та методики дошкільної освіти Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»
- Новак-Калієва Лариса Миколаївна — доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри державного управління Львівського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України (Львів, Україна)
- Огієнко Альона Володимирівна - доктор економічних наук, доцент кафедри організації авіаційних робіт та послуг Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Орлова Наталія Сергіївна - доктор наук з державного управління, професор кафедри державного управління, публічного адміністрування та регіональної економіки, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця (Харків, Україна)
- Павлов Костянтин Володимирович — доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри підприємництва і маркетингу Волинського національного університету імені Лесі Українки (Луцьк, Україна)
- Павлова Олена Миколаївна - доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економіки, підприємництва та маркетингу Волинського національного університету імені Лесі Українки (Луцьк, Україна)
- Пагуга Тамара Іванівна - кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти, директор Інституту педагогічної освіти Приватного вищого навчального закладу «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука» (Рівне, Україна)
- Помиткін Едуард Олександрович — доктор психологічних наук, професор, провідний науковий співробітник Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Язюна НАПН України (Київ, Україна)
- Помиткіна Любова Віталіївна — доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри авіаційної психології Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Приходькіна Наталія Олексіївна - доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України (Київ, Україна)
- Савенко Олена Анатоліївна - кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту і права Дніпровського державного аграрно-економічного університету, членкиня громадської наукової організації "Фінансово-економічна наукова рада" (Київ, Україна)
- Самусь Тетяна Володимирівна – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри професійної освіти та технології сільськогосподарського виробництва Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка (м. Глухів, Україна)
- Сапожников Станіслав Володимирович - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки та психології Університету імені Альфреда Нобеля (Дніпро, Україна)
- Сопілко Ірина Миколаївна - доктор юридичних наук, професор, Відмінник освіти України, Заслужений юрист України, декан юридичного факультету Національного Авіаційного Університету (Київ, Україна)
- Титко Анна Василівна — кандидат юридичних наук, провідний науковий співробітник Національної академії внутрішніх справ (Київ, Україна)
- Трушкіна Наталія Валеріївна — кандидат економічних наук, член-кореспондент Академії економічних наук України, дійсний член Центру українсько-європейського наукового співробітництва, старший науковий співробітник відділу проблем регуляторної політики та розвитку підприємництва, Інститут економіки промисловості НАН України (Київ, Україна)
- Турчинова Ганна Володимирівна — кандидат педагогічних наук, доцент, декан факультету природничо-географічної освіти та екології Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (Київ, Україна)
- Фаловська Ірина Дмитрівна - кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки та психології Комунального закладу вищої освіти «Луцький педагогічний коледж» (Луцьк, Україна)
- Хохліна Олена Петрівна — доктор психологічних наук, професор, професор кафедри авіаційної психології Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Чепурна Мирослава Володимирівна - кандидат педагогічних наук, доцент, завідувачка кафедри іноземних мов та міжнародної комунікації Черкаського державного технологічного університету (Черкаси, Україна)
- Чернуха Надія Миколаївна — доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри соціальної реабілітації та соціальної педагогіки Київського національного університету імені Тараса Шевченка (Київ, Україна)
- Якимчук Аліна Юріївна — доктор економічних наук, професор, професор кафедри державного управління, документознавства та інформаційної діяльності Національного університету водного господарства та природокористування (Рівне, Україна)
- Яковичка Лада Савеліївна — доктор психологічних наук, доцент, професор кафедри авіаційної психології Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Якушева Оксана Вікторівна — кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки та підприємництва Черкаського державного технологічного університету (Черкаси, Україна)

Статті розміщені в авторській редакції. Відповідальність за зміст та орфографію поданих матеріалів несуть автори.

ЗМІСТ

СЕРІЯ «Управління та адміністрування»

Filippova V.D., Petrychenko Yu.V. <i>PSYCHOLOGICAL HEALTH OF PUBLIC SERVANTS: WAYS TO OVERCOME STRESS FACTORS</i>	29
Андрусів У.Я., Шевчик К.Б. <i>УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ІНВЕСТИЦІЙНО- ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ МЕДИЧНИХ ЗАКЛАДІВ В УМОВАХ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ</i>	42
Бабасв В.М., Чернов С.І., Гайдученко С.О. <i>КЛЮЧОВІ ЧИННИКИ ЗРОСТАННЯ ПОТЕНЦІАЛУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В СУЧАСНИХ УМОВАХ УКРАЇНИ</i>	55
Вовк А.В. <i>СВІТОВІ МОДЕЛІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ЗАБЕЗПЕ- ЧЕННЯМ КІБЕРБЕЗПЕКИ: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ</i>	67
Гавкалова Н.Л., Лукашев С.В. <i>РЕГУЛЯТОРНІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ МЕХАНІЗМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ СТАНОВЛЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СТАНДАРТИЗАЦІЇ</i>	80
Гололобов С.М. <i>СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ МОДЕРНІЗАЦІЇ ПРАВОВОГО МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОЇ КУЛЬТУРНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ</i>	91
Горбата Л.П. <i>ЕКОЛОГІЧНЕ ВРЯДУВАННЯ В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ РЕКРЕАЦІЙНИМИ ЗОНАМИ МІСТА</i>	109
Гришина Н.М., Дубовик К.Є. <i>УДОСКОНАЛЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ</i>	124
Данкевич Є.М., Іванюк О.В., Якобчук В.П. <i>РОЛЬ ЦИФРОВОЇ ГРАМОТНОСТІ В ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ</i>	134

Єфімов Ю.В. ОСНОВНІ МОДЕЛІ ЕКОЛОГІЧНОГО ВРЯДУВАННЯ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ	143
Захаріна О.В., Войтенко А.Б., Мосієнко О.В. ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ ДЕРЖАВНОГО СЛУЖБОВЦЯ ЯК ФАКТОР ЕФЕКТИВНИХ ПУБЛІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ ТА УПРАВЛІНСЬКОЇ ВЗАЄМОДІЇ	154
Корхіна І.А. ІНТЕГРАЦІЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ У ПРОЦЕС РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЄКТІВ В УКРАЇНІ	167
Котляров В.О. ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ: ЦІЛІ, МЕХАНІЗМИ ТА АДАПТАЦІЯ ДО СТАНДАРТІВ ЄС І НАТО	180
Кривошликов С.Ф. ЦИВІЛЬНА БЕЗПЕКА ПІД ЧАС ВОЄННОГО ВТОРГНЕННЯ ТА ПОСТІЙНИХ КІБЕРАТАК	193
Лелеченко А.П. МОДЕЛІ РЕАЛІЗАЦІЇ ДОРОЖНІХ ІНФРАСТРУКТУРНИХ ПРОЄКТІВ В УКРАЇНІ: УРОКИ ДЛЯ ЗАКУПІВЕЛЬ ТЕХНІЧНИХ ПОСЛУГ	203
Летун О.О. ІНСТРУМЕНТАРІЙ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ ПІДПРИЄМСТВ СФЕРИ ПОСЛУГ	215
Міщенко К., Гоздецький О. ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ ПЕРВИННОЮ ЛАНКОЮ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я: ІНСТИТУЦІЙНЕ, НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ, ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ МЕДИЧНОЇ ГАЛУЗІ	235
Панкевич І.М. ЄВРОІНТЕГРАЦІЯ ЯК СТИМУЛ ДЛЯ РОЗВИТКУ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ	249

- Процюк Н.Ю.** 262
ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОВЕДЕННЯ МОНІТОРИНГУ РІВНЯ РОЗВИТКУ СМАРТ-ІНФРАСТРУКТУРИ МІСТА
- Савченко В.Ю.** 277
НАСТАВНИЦТВО ЯК ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ТАЛАНТАМИ НА ДЕРЖАВНІЙ СЛУЖБІ В УКРАЇНІ
- Шемавнъов В.** 290
МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКА СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ В ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД
- Бабенко А.М.** 301
ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ІНТЕГРОВАНИХ БІЗНЕС-СТРУКТУР ТА УПРАВЛІННЯ ПРОЕКТАМИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЇХ РОЗВИТКУ
- Германюк Н.В.** 310
ЗЕЛЕНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ ДЛЯ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ІНДУСТРІЇ
- Гнатишин Л.Б., Прокопишин О.С., Малецька О.І.** 323
РОЛЬ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ ТА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ
- Заярнюк О.В., Скібіцький О.С.** 336
ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ ІНСТРУМЕНТИ ФОРМУВАННЯ АНТИКРИХКОСТІ СУБ'ЄКТІВ ТОРГОВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА
- Іванов М.Є.** 349
ОСОБЛИВОСТІ ПЕРВИННИХ ІНТЕРВ'Ю ПРИ ПРИЙОМІ НА РОБОТУ КАНДИДАТІВ У СЛУЖБУ БЕЗПЕКИ
- Кирич Р.В.** 359
ЕВОЛЮЦІЯ ВИРОБНИЧО-ГАЛУЗЕВОЇ СТРУКТУРИ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ В УМОВАХ МАКРОЕКОНОМІЧНИХ ТА ВІЙСЬКОВО-ПОЛІТИЧНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

- Кібік О.М., Слободянюк О.В., Корнілова О.В.** **376**
МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ РИЗИКІВ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ТРУДОВИМИ РЕСУРСАМИ В СИСТЕМІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА
- Котлубай В.О., Корнілова О.В., Кравченко В.В.** **389**
МОТИВАЦІЯ ТА РОЗВИТОК ПЕРСОНАЛУ В ПРОЄКТНОМУ МЕНЕДЖМЕНТУ ЧЕРЕЗ МАРКЕТИНГОВІ ІНСТРУМЕНТИ
- Крулевський А.В.** **399**
ЗНАЧЕННЯ ІНСТИТУЦІЙНОГО КОМПОНЕНТА У ПРОЦЕСІ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ ЦИФРОВІЗАЦІЇ СИСТЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ
- Новікова М.М.** **412**
АНАЛІЗ ВИДАВНИЧО-ПОЛІГРАФІЧНОГО РИНКУ УКРАЇНИ: ТЕНДЕНЦІЇ ТА ВИКЛИКИ
- Панченко С.В.** **423**
ПРОБЛЕМАТИКА РОЗВИТКУ СУЧАСНИХ ПІДПРИЄМСТВ ТРАНСПОРТУ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ
- Паркулаб Т.І.** **435**
ТРАНСПОРТНА ІНФРАСТРУКТУРА УКРАЇНИ: ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ В КРИЗОВИХ УМОВАХ
- Плотніков О.М., Шерстюк Р.П.** **449**
ОСНОВНІ НАПРЯМИ ВПРОВАДЖЕННЯ СТРАТЕГІЇ ЦИФРОЇ ПІДПРИЄМСТВА ТА ЇЇ ВПЛИВ НА УПРАВЛІННЯ КЛЮЧОВИМИ
- Слав'юк Р.А., Шкварчук Л.О.** **472**
СМАРТ-ТОРГІВЛЯ В СИСТЕМІ СУЧАСНОЇ Е-КОМЕРЦІЇ
- Тимошенко Н.В.** **480**
ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ ЯК СКЛАДНИК ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНОЇ ПІДТРИМКИ МЕНЕДЖЕРА ОСВІТИ
- Франчук І.Б., Лялька Б.Л.** **491**
МІСЦЕ ЕКОЛОГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В БЕЗПЕКОВОМУ РОЗВИТКУ ЛІСОПРОМИСЛОВОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ

Ханик А.Я. 501
*НАПРЯМКИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ
КАДРОВОЮ БЕЗПЕКОЮ ПРИВАТНИХ ЗАКЛАДАХ ОХОРОНИ
ЗДОРОВ'Я*

Ханик В.А. 512
*УПРАВЛІНСЬКИЙ МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОСТІЙНОЇ
ІННОВАЦІЙНОЇ АКТИВНОСТІ ДЛЯ ПІДПРИЄМСТВ У СФЕРІ
ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я*

Харчук О.Г., Коваленко Д.П. 524
*ЗАХИСТ ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА ЯК
ПРІОРИТЕТ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ*

Бікір А.О. 534
*ЕФЕКТИВНІ ЗАКУПІВЛІ: ЯК АВТОМАТИЗАЦІЯ МОЖЕ СТАТИ
РІШЕННЯМ*

СЕРІЯ «Економіка»

Абдулов Р.М., Житник Н.В., Бензарь А.С. 544
*МОТИВАЦІЙНІ ТЕОРІЇ ТА КОНЦЕПЦІЇ ПРОЄКТНОГО
УПРАВЛІННЯ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО
МЕНЕДЖМЕНТУ*

Александрова С.А., Світлична В.Ю. 558
*HR-АНАЛІТИКА У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕФЕКТИВНИХ КОМУНІКА-
ЦІЙ ЯК ЧИННИКА ПІДВИЩЕННЯ ПРОДУКТИВНОСТІ ПРАЦІ
ПЕРСОНАЛУ ІНДУСТРІЇ ГОСТИННОСТІ*

Білоніжка В.П. 567
*ЗМІНИ ПРІОРИТЕТІВ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНА-
ЛОМ ПРИ ЗДІЙСНЕННІ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ*

Болтовська Л.Л. 577
*ІННОВАЦІЙНІ РИНКИ ЯК РУШІЙ НАЦІОНАЛЬНОГО
РОЗВИТКУ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ*

Вербова О.С.

598

ГУМАНІЗАЦІЯ СУЧАСНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В УКРАЇНІ:
ДОВІРА ЯК ОСНОВА ЛЮДИНОЦЕНТРИЧНОЇ МОДЕЛІ
СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Вишневецька О.В.

607

ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ
АГРОПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

Захарова Ю.І.

620

АПРОБАЦІЯ ТА ВЕРИФІКАЦІЯ МЕТОДИКИ УПРАВЛІННЯ
ЦИФРОВИМИ ТРАНСФОРМАЦІЯМИ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ
ЯКОСТІ ОСВІТИ: РЕЗУЛЬТАТИ ВПРОВАДЖЕННЯ НА
ПРИКЛАДІ НАЦІОНАЛЬНОГО ТРАНСПОРТНОГО УНІВЕР-
СИТЕТУ

Зварич О.І., Когут Н.О.

629

ІНТЕГРАЦІЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В
УПРАВЛІНСЬКІ ПРОЦЕСИ: КЛЮЧОВІ ПЕРЕВАГИ ТА
ВИКЛИКИ

Кальченко М.М.

642

ЗАГАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ СТАНУ ГАЛУЗІ ТВАРИННИЦТВА ТА ЇЇ
СУБ'ЄКТІВ В УКРАЇНІ: АНАЛІТИЧНИЙ ЗВІТ

Касьянчук С.М.

656

ВИДИ І ДЖЕРЕЛА ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ
ПІДПРИЄМСТВА

Князь С.В., Кохалевич К.Р.

670

КОНЦЕПЦІЯ АДАПТИВНОГО ОЦІНЮВАННЯ ЯК ЧИННИК
СТРАТЕГІЧНОЇ СТІЙКОСТІ ТОРГОВЕЛЬНОГО ПІД-
ПРИЄМСТВА

Корнієцький О.В., Орел В.М.

682

БІОТЕХНОЛОГІЧНІ СТРАТЕГІЇ ВІДНОВЛЕННЯ ТА
УПРАВЛІННЯ ВОДНИМИ РЕСУРСАМИ ДЛЯ СТАЛОГО
РОЗВИТКУ СКОТАРСТВА НА ДЕОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ
УКРАЇНИ

**Короленко О.Б., Рябикіна Н.І., Кутова Н.Г., Рябикіна К.Г.,
Зінонос Н.О.** 698

*РОЛЬ МАТЕМАТИЧНИХ МЕТОДІВ В ЕКОНОМІЧНИХ
ДОСЛІДЖЕННЯХ: ОГЛЯД ТЕОРЕТИЧНИХ ПІДХОДІВ*

Липовий Д.В. 712

*АДАПТАЦІЯ ПРИНЦИПІВ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ
ДО УМОВ КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ СУБ'ЄКТІВ
АГРАРНОГО БІЗНЕСУ УКРАЇНИ: ТЕОРІЯ, ПРАКТИКА ТА
СТРАТЕГІЧНІ ІМПЕРАТИВИ*

Логоша Р.В., Прилуцький А.М. 726

*ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ГАЛУЗЗЮ ТУРИЗМУ В УМОВАХ
ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ*

Луцька Н.І. 745

*ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ ПЕРСОНАЛУ: ЗАРУ
МОЖЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ*

Маковецька Н.В., Геращенко Я.М., Конох А.А. 759

*РОЛЬ БЛОГ-ТУРИЗМУ У ФОРМУВАННІ ТУРИСТИЧНОГО
ІМІДЖУ ТА СТИМУЛЮВАННІ РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ*

Мацьків Г.В., Райтер Н.І. 768

*ТРАНСФОРМАЦІЯ РИНКУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО КОНСАЛ-
ТИНГУ В УКРАЇНІ У КОНТЕКСТІ ПОСИЛЕННЯ ЦИФРОВІЗАЦІЇ*

Навроцький Я.Ф. 780

*ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ
ЦУКРОВИХ КОРПОРАЦІЙ В УКРАЇНІ*

Подсоха А.С. 791

*ОРГАНІЧНЕ ВИРОБНИЦТВО В УПРАВЛІННІ БЕЗПЕЧНІСТЮ
АГРОПРОДОВОЛЬЧОЇ ПРОДУКЦІЇ*

Приймак В.О., Палант О.Ю. 803

*ФІНАНСОВА ТА СОЦІАЛЬНА СТІЙКІСТЬ МОДЕЛЕЙ
СУБСИДУВАННЯ МЕТРОПОЛІТЕНІВ: СВІТОВІ ПІДХОДИ ТА
УКРАЇНСЬКИЙ КОНТЕКСТ*

- Сабій І.М., Мартинюк М.П.** 816
*ЗЕМЕЛЬНА ПОЛІТИКА В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ УКРАЇНИ:
ВИКЛИКИ ВОЄННОГО ЧАСУ, СОЦІАЛЬНІ ПРІОРИТЕТИ ТА
НАПРЯМИ ІНСТИТУЦІЙНОГО ОНОВЛЕННЯ*
- Ткач Д.К.** 830
*ТРАНСФОРМАЦІЯ ЕНЕРГЕТИКИ В ДЕЯКИХ КРАЇНАХ
ЦЕНТРАЛЬНОЇ ТА СХІДНОЇ ЄВРОПИ*
- Турчин О.Р.** 843
*ГРОШІ У СТРУКТУРІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ: ПРОБЛЕМИ
СТАБІЛЬНОСТІ ТА РИЗИКИ ДЕВАЛЬВАЦІЇ*
- Халін С.В.** 856
*ОЦІНКА СТАНУ Й ПРОБЛЕМ ЗМІН ТЕХНІКО-ТЕХНОЛОГІЧ-
НОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОЇ СФЕРИ*
- Хахалєв Д.О., Немашкало К.Р.** 870
*ВПЛИВ VUCO-СЕРЕДОВИЩА НА ФОРМУВАННЯ
УПРАВЛІНСЬКОЇ СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВА*
- Чуб О.А.** 880
*ДЕСЯТИЛІТТЯ ПІД ТИСКОМ: АНАЛІЗ ЕКОНОМІЧНОЇ
ЕФЕКТИВНОСТІ ТА СТІЙКОСТІ МОЛОЧНОГО СЕКТОРУ
УКРАЇНИ (2014-2024)*
- Щур Р.І., Жаворонок А.В.** 894
*ОСНОВНІ ПІДХОДИ ТА СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ЦИФРОВОЇ
ТРАНСФОРМАЦІЇ ПОДАТКОВОГО АДМІНІСТРУВАННЯ*

СЕРІЯ «Право»

- Берч В.В.** 906
*ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ В УМОВАХ ЗБРОЙНОГО
КОНФЛІКТУ: РОЛЬ НАЦІОНАЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА ТА
ПРАКТИКИ ЄСПЛ*
- Бєлікова М.І.** 913
*ЕВОЛЮЦІЯ ПРАВА НА АПЕЛЯЦІЙНИЙ ПЕРЕГЛЯД ТА
КАСАЦІЙНЕ ОСКАРЖЕННЯ СУДОВИХ РІШЕНЬ
АДМІНІСТРАТИВНИХ СУДІВ*

- Власенко Ю.В.** 924
ЗАВІДОМІСТЬ ЯК ОBOB'ЯЗKOBA OЗHAKA CyБ'ЄKТИBHOЇ CTOPOHИ CKЛAДY KPMІHAЛbHOГO ПPABOПOPУШEHHЯ, ПEPEDБACHEHOrO CT. 384 KK YKPAЇHИ
- Вовк В.** 936
ЗАХИСТ OCOБИCTИХ HEМАЙHОВИХ ПPAВ OCOБИ BІДПOЄ ЗАKOHOДABCTBA CЛOBAЦЬKOЇ PЕСПyБЛІKИ (ЦИBІЛbHO-ПP.
- Гаран О.В.** 943
ТPAHCFOPMAЦІЯ MEХAНІЗMІB ФІHAHCOBOrO KONTPOЛЮ B УMOBAX BOЄHHOrO CTAHY: OKPEMІ MOMEHTИ
- Гарашук І.В.** 956
ПAPТИCИПATИBHA ДEMOKPATІЯ ЯK ПOЛІTИKO-ПPABOBA OCHOBA MYHІЦІПAЛbHOЇ BЛAДИ: TEOPETИЧHИЙ AHAЛІЗ
- Горшкова О., Фабіан Тейхманн** 967
KOHFІCKAЦІЯ KOPYПЦІЙHИХ AKTИBІB: ДOCBІД ПOРІBHAЛbHOГO AHAЛІЗY ЗАKOHOДABCTBA YKPAЇHИ TA HІMEЧЧИHИ
- Грицаченко В.В.** 980
МІCЦE TA POЛb OПEPAТИBHO-POЗШYKOBOfO ПPOТИДІЇ ЗЛOЧИHAМ Y CИCTEMІ ПPOТИДІЇ ЗЛOЧИHHOCTІ ПІД ЧAC ДІЇ BOЄHHOrO CTAHY
- Дмитришин В.С., Шестак Н.В.** 988
OBOB'ЯЗKOBA TA ПPИМУCOBA ЛІЦEHЗІЯ HA OБ'ЄKТИ ІHTEЛEKTУAЛbHOЇ BЛACHOCTІ Y MEДИЧHІЙ CФEPІ
- Добкіна К.Р., Міхно Р.О.** 1003
OCOБЛИBOCTІ BЗАЄMOДІЇ OРГAНІB ДEPЖAВHOГO KONTPOЛЮ ПPИ ЗДІЙCHEHННІ MІЖHAPOДHИХ ABTOMOБІЛbHИХ ПEPEBEЗEHЬ
- Завидняк І.О., Насонов М.І.** 1015
ПPИHЦИПИ TA MEТОДИ ПOДOЛAHHЯ ПPOТИДІЇ POЗCЛІДYBAHHЮ CЛYЖBOBИХ ЗЛOЧИHІB, BЧИHEHИХ ПPAЦІBНИKAMИ ПPABOOXOPOHHИХ OРГAНІB

- Йосипов А.А.** 1025
ПРИНЦИПИ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ, ЗАВДАНОЇ МАЙНУ ГРОМАДЯН ВНАСЛІДОК ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ
- Крижевська О.О., Мельник І.С.** 1034
ЗАСВІДЧЕННЯ СПРАВЖНОСТІ ПІДПISУ НА ДОКУМЕНТАХ В НОТАРІАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ
- Кузьменко О.В., Чорна В.Г., Островський С.О.** 1046
ІНДУСТРІАЛЬНІ ПАРКИ ЯК ОБ'ЄКТИ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ: КОНЦЕПТУАЛЬНО-ПРАВОВИЙ ПІДХІД
- Курилас В.В.** 1056
ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ ДО ЄС
- Ланчковський Ю.В.** 1070
ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕЛЕКТРОННОГО СУДОЧИНСТВА В ЦИВІЛЬНИХ СПРАВАХ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
- Липитчук О.В.** 1079
ДО ПИТАННЯ ПРО ДЕРЖАВНО-ПРАВОВІ ПОГЛЯДИ МИХАЙЛА ГРУШЕВСЬКОГО
- Лях Н.В.** 1095
ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИКИ ТА СУЧАСНІ ПРАКТИКИ В ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ ЩОДО ФОРМУВАННЯ БЕЗПЕЧНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ДЛЯ ДІТЕЙ
- Насонов М.І.** 1105
ЕВОЛЮЦІЯ ПОНЯТТЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ: ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ
- Нємцев А., Канцір В.** 1115
ОСОБЛИВОСТІ КВАЛІФІКАЦІЇ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ЛЮДЯНОСТІ У ВІТЧИЗНЯНОМУ ТА МІЖНАРОДНОМУ КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ: ПРОБЛЕМИ ГАРМОНІЗАЦІЇ

- Перепелиця С.І.** 1132
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ КРИМІНАЛІСТИЧНОГО ВИЗНАЧЕННЯ КОЛАБОРАЦІЙНИХ ЗЛОЧИНІВ
- Полотнянко О.І.** 1145
ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРОТИДІЇ ІНФОРМАЦІЙНИМ ЗАГРОЗАМ ВИБОРЧОМУ ПРОЦЕСУ: ДОСВІД НІМЕЧЧИНИ І ФРАНЦІЇ
- Поляков О.В.** 1156
ВЧИНЕННЯ ВИКОНАВЧИХ НАПИСІВ НОТАРІУСА: КОНСТИТУЦІЙНІ ТА АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ
- Пчеліна О.В., Пчелін В.Б.** 1166
ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО ПІДХОДУ ПІД ЧАС ФОРМУВАННЯ ОКРЕМОЇ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ МЕТОДИКИ
- Ріяко Є.О.** 1175
НАЦІОНАЛЬНА КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ЮРИСДИКЦІЯ ТА ЇЇ МЕЖІ (ДЕЯКІ ПИТАННЯ ТЕОРІЇ Й ГЕНЕЗИСУ НОРМАТИВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ)
- Сергієнко Н.А., Старченко А.А.** 1186
СУДОВІ ВИТРАТИ В РАКУРСІ ГАРАНТІЙ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА НА СУДОВИЙ ЗАХИСТ: ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА В ЦИВІЛЬНОМУ ТА АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВАХ
- Стратій О.В., Меленко О.В.** 1198
ВАЖЛИВІСТЬ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРИНЦИПУ ПРАВА НА СВОБОДУ ТА ОСОБИСТУ НЕДОТОРКАННІСТЬ, ВІДПОВІДНО ДО СТ. 29 КОНСТИТУЦІЇ УКРАЇНИ
- Терещенко В.В.** 1207
ПРАВОВА РЕГЛАМЕНТАЦІЯ ЗДІЙСНЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ У ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ
- Тимків І.В.** 1220
ТРАНСФОРМАЦІЯ ПРАВОВИХ НОРМ, ЩО РЕГУЛЮЮТЬ АРХІТЕКТУРНО-БУДІВЕЛЬНИЙ КОНТРОЛЬ ТА НАГЛЯД В УКРАЇНІ

- Токарчук Л.М.** 1229
ЄВРОПЕЙСЬКІ СТАНДАРТИ ПРАВА ДОСТУПУ ДО
ПРАВОСУДДЯ: КЛЮЧОВІ ЕЛЕМЕНТИ
- Шматков Д.І., Пашнєв Д.В.** 1241
ЮРИДИЧНІ ТА ТЕХНІЧНІ АСПЕКТИ ІДЕНТИФІКАЦІЇ
КОНТРАФАКТНОЇ ТА ПІРАТСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ У ЦИФРОВУ
ЕПОХУ
- Шмоткін О.В.** 1251
ОБ'ЄКТ ТА ІНСТРУМЕНТАРІЙ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ
- Яцюк В.В.** 1264
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ АНАЛІЗ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ: РОЛЬ ШІ
В ЮРИДИЧНІЙ СФЕРІ

СЕРІЯ «Психологія»

- Беляєва Н.Є., Шакін Р.С.** 1275
ДИФЕРЕНЦІАЛЬНИЙ ВПЛИВ ФІЗИЧНОЇ АКТИВНОСТІ НА
СТРЕСОСТІЙКІСТЬ ПРАЦІВНИКІВ, АНАЛІЗ ЗА ТИПАМИ
ОСОБИСТОСТІ
- Бойко-Бузиль Ю.Ю.** 1287
ЕФЕКТИВНІ МОДЕЛІ КРИЗОВОЇ ПСИХОЛОГІЧНОЇ
ПІДТРИМКИ ДЛЯ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ
- Бондаревич С.М.** 1300
АНАЛІЗ МЕТОДИЧНИХ МАТЕРІАЛІВ ЩОДО ОБГРУНТУВАННЯ
ПРОГРАМНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ ОСВІТНЬОЇ
КОМПОНЕНТИ «ПСИХОЛОГІЯ ЗДОРОВ'Я РОБІТНИКІВ
МОРЕГОСПОДАРСЬКОЇ ГАЛУЗІ» У ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ
ОСВІТИ ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ «ПСИХОЛОГІЯ»
- Вавринів О.С., Яремко Р.Я.** 1316
РЕЗИЛІЄНТНІСТЬ УПРАВЛІНЦІВ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ:
ПСИХОЛОГІЧНЕ КОНСУЛЬТУВАННЯ ЯК ПІДТРИМКА
РЕСУРСУ ПОДОЛАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО СТРЕСУ

- Вавринів О.С., Яремко Р.Я., Коваль І.С.** 1326
РОЛЬ МЕДІАТОРІВ У ПЕРЕГОВОРАХ ІЗ ЦИВІЛЬНИМ НАСЕЛЕННЯМ У ЗОНІ БОЙОВИХ ДІЙ
- Васильєва О.А., Колесниченко Л.М.** 1336
КОНФЛІКТИ У СІМ'ЯХ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ: ПСИХО-ЛС ТА ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ
- Гаврилькевич В.К., Подкоритова Л.О.** 1349
АКТУАЛЬНІСТЬ ВИКЛАДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «АНАТОМІЯ І ФІЗІОЛОГІЯ НЕРВОВОЇ СИСТЕМИ ТА ОСНОВИ ФІЗІОЛОГІЧНОЇ РЕГУЛЯЦІЇ» ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ «ПСИХОЛОГІЯ»
- Гірняк А.Н., Шаюк Я.О.** 1366
ФАКТОРИ ПСИХОЛОГІЧНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ ОСОБИСТОСТІ НА РІЗНИХ ЕТАПАХ ВІКОВОГО РОЗВИТКУ: ЦИКЛІЧНО-ВЧИНКОВИЙ ВИМІР
- Гуменникова Т.Р., Карачинський О.А., Гриценко А.П.** 1385
ЧИННИКИ РИЗИКУ РОЗВИТКУ ПОСТТРАВМАТИЧНИХ ПОРУШЕНЬ У ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ПІСЛЯ ПОВЕРНЕННЯ ІЗ ЗОНИ БОЙОВИХ ДІЙ
- Дикий Я.О.** 1401
ПСИХОДІАГНОСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГІЧНОГО ДЕТАЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОГО КОМПОНЕНТА ВЧИНКУ ВОЛОНТЕРСТВА
- Дубінін Д.О.** 1417
УКРАЇНОМОВНА АДАПТАЦІЯ ДОРОСЛОЇ ВЕРСІЇ ОПИТУВАЛЬНОСТІ RESILIENCE SCALE FOR ADULTS – RSA
- Дучимінська Т.І.** 1430
ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК РІВНЯ САМООЦІНКИ ТА ХАРАКТЕРИСТИК ДРУЖНИХ СТОСУНКІВ У ЖІНОК: РЕЗУЛЬТАТИ КОРЕЛЯЦІЙНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ
- Жданова І.В., Бондаренко Л.О.** 1438
ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МОТИВАЦІЇ ПЕРСОНАЛУ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ

Іванова Н.Г. <i>ПРОФЕСІЙНІ ДЕСТРУКЦІЇ ФАХІВЦІВ В УМОВАХ ВІЙНИ</i>	1450
Катюжинська А.О. <i>ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕБІГУ ПТСР У ВАГІТНИХ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ</i>	1462
Клєсман О.В. <i>ГІБРИДНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ КЕРІВНИКА В УМОВАХ АІ-ЕКОСИСТЕМИ: ЕКОФАСИЛІТАТИВНИЙ ПІДХІД ДО УПРАВЛІННЯ ІТ-КОМАНДОЮ</i>	1473
Козира П.В. <i>ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПСИХОЛОГІВ, ЯКІ ПРАЦЮЮТЬ ІЗ ЗАЛЕЖНОСТЯМИ</i>	1483
Кононенко С.В. <i>ПСИХО-СОЦІАЛЬНІ УМОВИ РЕСОЦІАЛІЗАЦІЇ ВЕТЕРАНІВ ВІЙНИ</i>	1494
Корильчук Н.І., Жванія Т.В., Гриценко А.П. <i>КРОСКУЛЬТУРНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК ЕЛЕМЕНТ БЕЗПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ ПСИХОЛОГІВ</i>	1509
Корильчук Б.Т., Корильчук Н.І. <i>ВПЛИВ СТРЕСУ ТА ТРАВМАТИЗАЦІЇ НА ПСИХОСЕКСУАЛЬНУ СФЕРУ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ</i>	1522
Костишин Н.С., Чекаловська Г.З. <i>РОЛЬ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОЇ ПСИХОЛОГІЇ У ФОРМУВАННІ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ ТА МОВЛЕННЄВИХ НАВИЧОК МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ (ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ)</i>	1534
Лавриненко Д.Г., Завірюха В.В., Балашевич О.К. <i>ШКАЛА РЕЛІГІЙНИХ ПЕРЕКОНАНЬ (RBS): УКРАЇНСЬКОМОВНА АДАПТАЦІЯ ТА ПСИХОМЕТРИЧНІ ВЛАСТИВОСТІ</i>	1549
Лазарук А.Ф., Шафранський В.В. <i>МУЛЬТИМОДАЛЬНИЙ ФОРМАТ ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ: СУТНІСНИЙ ЗМІСТ</i>	1565

- Липка А.О., Матіяш В.Р.** 1582
ПРОФЕСІОГЕНЕЗ ОСОБИСТОСТІ КЕРІВНИКА В ОРГАНІЗАЦІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ
- Лозова О.М., Дрінь О.В.** 1600
ПСИХОСЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ КАРТИНИ СВІТУ БІДЖЕНЦІВ ТА ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ
- Маліцький В.К., Романець З.О., Ханяк К.В.** 1608
БІОЛОГІЧНІ ТА ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОГО СТИЛЮ НАВЧАННЯ: ГЕНЕТИЧНИЙ І ВІКОВИЙ ВИМІРИ
- Москальова А.С., Москальов М.В.** 1617
ОСОБИСТІСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЯК ЧИННИК ПРОФЕСІЙНОЇ САМОЕФЕКТИВНОСТІ, ПСИХОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТА БЛАГОПОЛУЧЧЯ ОСОБИСТОСТІ ФАХІВЦЯ В КРИЗОВИХ УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ
- Піроженко Т.О., Гавриш Н.В., Омельченко Я.М.** 1627
ВИВЧЕННЯ ВПЛИВУ ПЕРЕБУВАННЯ УКРАЇНСЬКИХ ДІТЕЙ ПІД КОНТРОЛЕМ ДЕРЖАВИ-АГРЕСОРА
- Подкоритова Л.О., Гаврилькевич В.К.** 1645
ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ПСИХОЛОГІЯ ВТРАТИ» ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ДРУГОГО (МАГІСТЕРСЬКОГО) РІВНЯ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ПСИХОЛОГІЯ»
- Рева О.М., Заболотна О.О.** 1658
ДЕТЕРМІНАНТИ ЕМОЦІЙНОГО ВИГОРАННЯ У ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ
- Соловей Н.М.** 1671
ВІДМОВА ВІД ЖІНОЧНОСТІ ТА ПСИХОГЕННА ФРИГІДНІСТЬ ЯК РЕЗУЛЬТАТ КОНФЛІКТУ ЖІНОЧОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ: ПСИХОАНАЛІТИЧНИЙ ПОГЛЯД
- Старовойтенко О.О.** 1684
КІБЕРЗАГРОЗИ У СУЧАСНОМУ ДІЛОВОМУ СЕРЕДОВИЩІ: ПСИХОЛОГІЧНІ НАСЛІДКИ ТА ЇХ ПОПЕРЕДЖЕННЯ

Столярчук О.А., Каліщук С.М., Рева О.М. 1696
*ФЕНОМЕН КОЛЕКТИВНОЇ ТРАВМИ УКРАЇНСЬКОГО
СУСПІЛЬСТВА В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ ПОДІЯХ ВІЙНИ*

Трохимчук С.М., Абакумова К.Л., Хурдей Є.Л. 1709
*РОЗРОБКА ЕТИЧНИХ ПРИНЦИПІВ ВИКОРИСТАННЯ
НЕЙРОННИХ МЕРЕЖ В ОСВІТІ З УРАХУВАННЯМ
ПСИХОЛОГІЧНИХ НАСЛІДКІВ ДЛЯ СТУДЕНТІВ ТА
ВИКЛАДАЧІВ*

Фролова О., Москаленко Л., Щербанюк В. 1722
*СТРЕСОСТІЙКІСТЬ ХРИСТИЯНСЬКОЇ МОЛОДІ: АНАЛІЗ
ОСОБИСТІСНИХ І СИТУАТИВНИХ ПРОЯВІВ*

Хараджи М.В., Донченко Н.А. 1730
*ДОСЛІДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИ-
ВОСТЕЙ АДАПТАЦІЇ ЖІНОК В УМОВАХ ВИМУШЕНОЇ
МІГРАЦІЇ*

СЕРІЯ «Педагогіка»

Gusak L.Ye., Malenitskyi D.S. 1743
*REIMAGINING ENGLISH LANGUAGE INSTRUCTION: KEY
PRINCIPLES FOR CREATIVE AND SUSTAINABLE LEARNING*

Racz Milan, Huszti Ilona 1755
*A CASE STUDY ON TEACHING ESP VOCABULARY TO TOURISM
STUDENTS*

Апухтіна В.В., Авраменко У.В., Єсіна В.П., Томченко М.А. 1763
*ВИВЧЕННЯ МОТИВАЦІЇ ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО
ІНТЕЛЕКТУ СТУДЕНТАМИ ДЛЯ ВИКОНАННЯ НАВЧАЛЬНИХ
ЗАВДАНЬ*

Баюрко Н.В., Казьмірчук Н.С., Карук І.В. 1778
*ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО
ДОСВІДУ ЕКОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ У
ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ (АНАЛІЗ ОСВІТНЬОЇ СИТУАЦІЇ ЗА
ТРИ РОКИ)*

- Білаш О.С., Нестеров О.М., Прянічніков В.В.** 1790
*СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ПРОЄКТУВАННЯ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ
З ХОРЕОГРАФІЇ У МИСТЕЦЬКИХ ЗВО*
- Браславська О.В.** 1803
*ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ
ФОРМУВАННЯ ТРАНСВЕРСАЛЬНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ГЕОГРАФІЇ*
- Братко М.В., Маляр С.А., Сіменик Є.С.** 1816
*ЛІДЕРСТВО ЯК СТРАТЕГІЯ УПРАВЛІННЯ В ОСВІТІ В УМОВАХ
КРИЗИ ТА ВІЙНИ: СТИЛІ, РОЛІ, ЕФЕКТИВНІ МОДЕЛІ*
- Брижак Н.Ю.** 1829
ПОНЯТТЯ «ДОЗВІЛЛЯ»: ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ПІДХІД
- Васильєва С.О., Деркач Д.М.** 1842
*ІНФОРМАЦІЙНА ГРАМОТНІСТЬ І ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ У
СИСТЕМІ ДИЗАЙНЕРСЬКОЇ ОСВІТИ КНР*
- Вербівський Д.С.** 1851
*ЕТАПИ ТА РЕЗУЛЬТАТИ ВПРОВАДЖЕННЯ МЕТОДИЧНОЇ
СИСТЕМИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНФОРМА-
ТИКИ ДО ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У
ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ*
- Врабель Т.Т.** 1861
*НОВІТНІ МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ ДІЛОВОГО ЛИСТУВАННЯ
АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ*
- Ганаба С.О., Бурбела С.В.** 1871
*“НАВЧАННЯ ЖИТТЯМ”: РЕЛЕВАНТНІСТЬ КЕЙС-МЕТОДІВ У
ВІЙСЬКОВІЙ ОСВІТІ*
- Гриценко Л.О., Огуй С.В.** 1881
*ПРОЄКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ
ПРАКТИЧНИХ НАВИЧОК У ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ПІД
ЧАС ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ У СФЕРІ ОБСЛУГОВУ-
ВАННЯ*

- Дмитрієва М.В.** 1895
*ЦИФРОВІ ВЕБ-СЕРВІСИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ІНТЕГРАЦІЇ
ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПІДГОТОВКУ БАКАЛАВРІВ
МАТЕМАТИКИ*
- Желанова В.В.** 1905
*ФЕНОМЕН ЕМПАТІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНЬОГО
ПЕДАГОГА: СУТНІСТЬ ТА СТРУКТУРА*
- Задорожна О.М., Карлінська Я.В., Товстоган В.С., Предик А.А.,** 1914
*ГЕЙМІФІКАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ЯК СКЛАДОВА ІКТ У
РОЗВИТКУ КРЕАТИВНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ*
- Замрозович-Шадріна С.Р., Височан Л.М., Самойленко І.О.** 1928
*ВПЛИВ ЦИФРОВІЗАЦІЇ НА ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ*
- Іващенко О.В.** 1936
*ЦИФРОВА ГОСТИННІСТЬ: РОЛЬ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ТА
АВТОМАТИЗАЦІЇ В ПІДГОТОВЦІ ПЕРСОНАЛУ HORECA*
- Іконнікова М.В.** 1943
*ПРАВОПИСНА ПІДГОТОВКА ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ НА
ЗАНЯТТЯХ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ
СПРЯМУВАННЯМ*
- Казнадєй С.О.** 1951
*ОСОЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ
ОФІЦЕРІВ ВІЙСЬКОВО-МОРСЬКИХ СИЛ ЗБРОЙНИХ СИЛ
УКРАЇНИ*
- Калініна Л.М., Пелех В.Ю.** 1959
*АКТУАЛІЗАЦІЯ НАВИЧОК ТА УМІНЬ ЦІННІСНО-СМИСЛОВОЇ
САМОРЕГУЛЯЦІЇ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ І ПРАКТИЧНІЙ
ДІЯЛЬНОСТІ: УМОВИ І ЗАСОБИ*
- Кічук Н.В.** 1971
*ДОСЛІДНИЦЬКА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК ІНТЕГРАТИВНА
СКЛАДОВА ФАХОВОГО СТАНОВЛЕННЯ БАКАЛАВРА
СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ*

- Кліш І.С., Митчик О.П., Денисенко Н.Г., Дишко О.Л.** **1983**
ОРГАНІЗАЦІЯ ПРАКТИКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ В КОНТЕКСТІ ІНДИВІДУАЛЬНИХ І КОМАНДНИХ ВИДІВ СПОРТУ
- Ковиліна В.Г., Кожемякіна В.В.** **1996**
ПСИХОЛОГІЧНА ПІДТРИМКА РОЗВИТКУ КОМУНІКАТИВНИХ НАВИЧОК У ДІТЕЙ ІЗ ЗАТРИМКОЮ ПСИХІЧНОГО РОЗВИТКУ В СПЕЦІАЛІЗОВАНИХ ТА ІНКЛЮЗИВНИХ ДОШКІЛЬНИХ ГРУПАХ
- Козлюк О.А., Косарєва О.І.** **2008**
ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК РЕСУРС УПРАВЛІНСЬКОЇ ТА ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ
- Костолович М.І.** **2021**
ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ТРАНСВЕРСАЛЬНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ГЕОГРАФІЇ ЗАСОБАМИ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
- Литовченко В.П.** **2033**
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОСТУПУ ДО МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ ДЛЯ ОСІБ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ (ОСОБЛИВОСТІ ОСВІТНИХ ПРОГРАМ)
- Магдюк О.В., Бопко І.З.** **2043**
ВИХОВНИЙ І КУЛЬТУРОТВОРЧИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЛАТИНСЬКОЇ МОВИ В ОСВІТІ СТУДЕНТІВ НЕМЕДИЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ
- Марченко О.Г., Чжо Ван** **2056**
СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ВИКЛАДАЧА ТА ЗДОБУВАЧ УМОВАХ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ: ДОСВІД КИТАЙСЬКОЇ ВИП
- Михайлова Н.В.** **2074**
РОЗВИТОК НАВИЧОК ДІЛОВОГО ПИСЬМОВОГО МОВЛЕННЯ З ВИКОРИСТАННЯМ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ У МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ ВІЙСЬКОВО-МОРСЬКИХ СИЛ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

Мочан Т.М.

2084

ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОЇ ТА ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ ЗАСОБАМИ ІНТЕГРОВАНОГО НАВЧАННЯ

Пархоменко В.А., Маніяк В.С.

2094

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД ЯК ДИДАКТИЧНА СТРАТЕГІЯ НА УРОКАХ ІСТОРІЇ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНИЙ АНАЛІЗ (НА ПРИКЛАДІ ТЕМИ ВІЛЬНОКОЗАЦЬКОГО РУХУ 1917–1918 РР.)

Паска Т.В.

2109

МОТИВАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ СУЧАСНИХ ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ У ЦИФРОВОМУ ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

Петрушенко О.О., Домніч Л.М., Фридрих І.І.

2123

АДАПТИВНІ СТРАТЕГІЇ ІНТЕГРАТИВНОГО ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ТА ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ В УМОВАХ ВІЙНИ: РОЗВИТОК М'ЯКИХ НАВИЧОК ТА ОСОБИСТІСНОЇ СТІЙКОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

Потапчук Т.В., Григорчук І.С., Рокищук І.І.

2142

РОЗВИТОК ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ У ПРОЦЕСІ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Прищепя С.М.

2153

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ІНСТРУМЕНТІВ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Ревенко І.В.

2161

ЕМПАТІЙНО-РЕФЛЕКСИВНЕ ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ: СУТЬ, СТРУКТУРА ТА ФУНКЦІОНАЛЬНЕ ПРИЗНАЧЕННЯ

Рижиков В.С., Кубявка М.Б.

2173

ПРОФЕСІОГРАФІЯ: ІСТОРИЧНИЙ АНАЛІЗ, СТАНОВЛЕННЯ ТА ВІЙСЬКОВА ПРОФЕСІОГРАФІЯ В СЬОГОДЕННІ РОЗВИТКУ ЗБРОЙНИХ СИЛ

- Селіванов Є.В.** 2181
*ОРГАНІЗАЦІЯ ЗАНЯТЬ З ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ В ЗАКЛАДАХ
ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ*
- Семенов А.А.** 2191
КОНТРОЛЬ І ОЦІНКА СИЛОВИХ ЯКОСТЕЙ У ПЛАВАННІ
- Синишина В.М.** 2200
*ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ЧИННИКИ ТА ТЕХНОЛОГІЇ
РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ
ОФІЦЕРІВ ЗСУ У ВІЙСЬКОВИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ*
- Соколова Г.Б., Горбатюк О.Л., Бредінська Г.А.** 2215
*РОЛЬ БАТЬКІВ У ФОРМУВАННІ КОМУНІКАТИВНИХ
НАВИЧОК У ДІТЕЙ ІЗ СИНДРОМОМ ДАУНА В ПЕРІОД
РАНЬОГО ДИТИНСТВА*
- Сорочинська О.А., Тушинська О.О., Паламарчук Ю.І.** 2227
*ПЛАНУВАННЯ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З ФОРМУВАННЯ
УМІНЬ ВЗАЄМОДОПОМОГИ В ДІТЕЙ СТАРШОГО
ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ПРОЦЕСІ СПІЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ:
НОРМАТИВНО-ПРАВОВИЙ ТА МЕТОДИЧНИЙ АСПЕКТ*
- Товканець Г.В., Лужанська Т.Ю., Ільтьо Г.Ф., Зеленська Л.І.** 2241
*ЕКОЛОГІЗАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ЯК УМОВА
РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ
ВИЩОЇ ОСВІТИ В УНІВЕРСИТЕТІ*
- Турубарова А.В., Бобилева Я.В., Бобилев М.М.** 2255
*ПСИХОЛОГІЧНА ПІДТРИМКА УЧНІВ ЯК СКЛАДОВА ТЕХНО-
ЛОГІЧНОГО СУПРОВОДУ ДОПРОФІЛЬНОГО НАВЧАННЯ*
- Федченко Ю.С.** 2264
*ПРО ОСОБЛИВОСТІ МАТЕМАТИЧНОГО ТЕСТУВАННЯ В
MOODLE*
- Фодор К.Й., Гнатик К.Б., Гусі І.І.** 2275
*ПРЕДСТАВЛЕННЯ ГРАМАТИЧНОГО МАТЕРІАЛУ АБО
САМОСТІЙНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ГРАМАТИЧНИХ ПРАВИЛ ЯК
ДВА НАВЧАЛЬНІ ПІДХОДИ*

- Халідахон Бахтіярова** 2284
*ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ
ВИЩОЇ ШКОЛИ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В
ІНКЛЮЗИВНОМУ ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ*
- Хлонь Н.В.** 2295
*ГЕОЛОГІЧНІ ЗНАННЯ ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ ЦІЛІСНОЇ
КАРТИНИ ІСТОРІЇ ПЛАНЕТИ*
- Хун Женьлун** 2307
*ЗМІСТ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО
МИСТЕЦТВА ДО ПРОСВІТНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ЗАКЛАДАХ
ВИЩОЇ ОСВІТИ КИТАЙСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ*
- Чжуан Янь, Лупаренко С.Є.** 2319
*ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ СЕРЕДНЬОЮ
ОСВІТОЮ В КИТАЙСЬКІЙ НАРОДНІЙ РЕСПУБЛІЦІ*
- Чикалова М.М.** 2332
*ФОРМУВАННЯ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ ЯК ПРОВІДНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ В УМОВАХ ІНТЕРАКТИВНОГО
НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У ЗВО*
- Шишак А.М., Чайка В.М., Руденський Р.Є.** 2344
*РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПУ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ У
ПРОЦЕСІ ВИКОНАННЯ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІД-
ЖЕНЬ*
- Юрченко А.О., Богославський С.В., Семеніхіна О.В.** 2355
*ВИКЛИКИ НАВЧАННЯ ПРОГРАМУВАННЮ РОЛЬ ВІДКРИТИХ
ОСВІТНІХ РЕСУРСІВ І ВИКЛАДАЧІВ В ОРГАНІЗАЦІЇ
САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ*

УДК: 616.89-008.45

[https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-8\(48\)-1385-1400](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-8(48)-1385-1400)

Гуменникова Тамара Рудольфівна докторка педагогічних наук, професорка, директорка Придунайської філії ПрАТ «ВНЗ «МАУП», кафедра суспільно-наукових дисциплін, Придунайська філія ПрАТ «ВНЗ «МАУП», м. Ізмаїл, <https://orcid.org/0000-0002-6223-7711>

Карачинський Олексій Аркадійович кандидат психологічних наук, старший викладач кафедри філософії факультету соціології і права, Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», м. Київ, <https://orcid.org/0009-0005-2477-7329>

Гриценко Андрій Петрович доктор педагогічних наук, доцент, директор Навчально-наукового інституту філології та історії, доцент кафедри історії, правознавства та методики навчання, навчально-науковий інститут філології та історії, Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка, м. Глухів, <https://orcid.org/0000-0002-9107-1394>

ЧИННИКИ РИЗИКУ РОЗВИТКУ ПОСТТРАВМАТИЧНИХ ПОРУШЕНЬ У ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ПІСЛЯ ПОВЕРНЕННЯ ІЗ ЗОНИ БОЙОВИХ ДІЙ

Анотація. Повномасштабна війна в Україні призвела до значного збільшення кількості людей, що зазнали різних посттравматичних порушень. Особливо гостро ця проблема стосується військовослужбовців, які брали безпосередню участь у бойових діях.

Мета статті – аналіз і систематизація чинників ризику розвитку посттравматичних порушень у військовослужбовців після повернення із зони бойових дій. Здійснено аналіз наукової літератури з баз даних PubMed, Google Scholar та українських наукових видань за період 2020–2025 років. Застосовано методи систематизації, порівняльного аналізу та синтезу наукових даних з урахуванням різних теоретичних підходів до розуміння посттравматичних порушень. Проаналізовано 20 джерел, зокрема оригінальні дослідження, систематичні огляди та клінічні рекомендації. Виокремлено основні групи чинників ризику розвитку посттравматичних порушень у військовослужбовців. З'ясовано, що серед українських військовослужбовців поширеність посттравматичних психічних розладів коливається в таких межах: посттравматичний стресовий розлад (ПТСР) – 20–30%, депресивні розлади – 15–25%, тривожні розлади – 25–35%, порушення сну – 40–60%. Найбільший ризик розвитку порушень мають військовослужбовці віком 18–30 років та особи з

попередньою травмою. Виявлено високу коморбідність між різними типами порушень (70–80% випадків). У висновках підсумовано, що розвиток посттравматичних порушень у військовослужбовців є багатофакторним процесом, який потребує комплексного підходу до профілактики та лікування різних типів розладів. Особливу увагу варто приділити ранньому виявленню груп ризику, розробці специфічних превентивних програм та забезпеченню доступної кваліфікованої допомоги як під час служби, так і після повернення до мирного життя.

Ключові слова: посттравматичні порушення, військовослужбовці, чинники ризику, бойові дії, травматичний стрес, депресивні розлади, тривожні розлади, адаптація, реабілітація, психологічна підготовка, інформаційно-психологічний вплив, психологічна підтримка, психічні розлади, стресові стани.

Gumennykova Tamara Rudolfivna Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Director of the Danube Branch of PJSC “MAUP University”, Department of Socio-scientific Disciplines, Danube Branch of PJSC Interregional Academy of Personnel Management, Izmail, <https://orcid.org/0000-0002-6223-7711>

Karachynskiy Oleksii Arkadiyovych Candidate of Psychological Sciences, Senior Lecturer of the Department of Philosophy, Faculty of Sociology and Law, National Technical University of Ukraine “Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute”, Kyiv, <https://orcid.org/0009-0005-2477-7329>

Hrytsenko Andriy Petrovych Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Director of the Educational and Scientific Institute of Philology and History, Associate Professor of the Department of History, Law and Teaching Methods, Educational and Scientific Institute of Philology and History, Oleksandr Dovzhenko Hlukhiv National Pedagogical University, Hlukhiv, <https://orcid.org/0000-0002-9107-1394>

RISK FACTORS FOR THE DEVELOPMENT OF POST-TRAUMATIC DISORDERS IN MILITARY SERVICEMEN AFTER RETURNING FROM THE COMBAT ZONE

Abstract. The full-scale war in Ukraine has led to a significant increase in the number of people suffering from various post-traumatic disorders. This problem is particularly acute among military personnel who have been directly involved in combat operations. The aim of this article is to analyze and systematize the risk factors for the development of post-traumatic disorders in military personnel after their return from the combat zone. An analysis of scientific literature from PubMed, Google Scholar, and Ukrainian scientific publications for the period 2020–2025 was carried out. Methods of systematization, comparative analysis, and synthesis of scientific data were

applied, taking into account various theoretical approaches to understanding post-traumatic disorders. Twenty sources were analyzed, including original studies, systematic reviews, and clinical recommendations.

The main groups of risk factors for the development of post-traumatic disorders in military personnel were identified. It was found that among Ukrainian military personnel, the prevalence of post-traumatic mental disorders ranges as follows: post-traumatic stress disorder (PTSD) – 20–30%, depressive disorders – 15–25%, anxiety disorders – 25–35%, sleep disorders – 40–60%.

Military personnel aged 18–30 and individuals with previous trauma are at the highest risk of developing disorders. A high comorbidity between different types of disorders (70–80% of cases) has been identified.

The conclusions summarize that the development of post-traumatic disorders in military personnel is a multifactorial process that requires a comprehensive approach to the prevention and treatment of different types of disorders.

Particular attention should be paid to the early identification of risk groups, the development of specific preventive programs, and the provision of accessible qualified assistance both during service and after returning to civilian life.

Keywords: post-traumatic stress disorder, military personnel, risk factors, combat operations, traumatic stress, depressive disorders, anxiety disorders, adaptation, rehabilitation, psychological training, informational and psychological influence, psychological support, mental disorders, stressful condition.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Проблема посттравматичних порушень у військовослужбовців набула особливої актуальності в умовах тривалої війни в Україні.

З початком повномасштабної російської агресії у 2022 році кількість військовослужбовців, які потребують спеціалізованої допомоги, значно зростає, що створило серйозні виклики для системи охорони здоров'я країни.

Участь у бойових діях неминуче впливає на стан особистості. Це пов'язано з інтенсивним впливом травматичних чинників, що призводить до розвитку широкого спектра фізичних і ментальних розладів.

За даними наукових досліджень, після повернення із зони бойових дій від 20 % до 40 % військовослужбовців потребують спеціалізованої допомоги. Симптоми гострої психічної травми виявлено в 60–80 % захисників України, які були очевидцями загибелі побратимів чи мирного населення [1].

Актуальність проблеми розвитку посттравматичних порушень у військовослужбовців після повернення із зони бойових дій визначається не лише масштабами їхнього поширення серед військових, але й різноманітністю та довготривалими наслідками для здоров'я та якості життя.

Крім класичного посттравматичного стресового розладу (далі – ПТСР), у ветеранів часто розвиваються депресивні й тривожні розлади, порушення адаптації, розлади сну, а також різні форми залежної поведінки.

Усвідомлення чинників ризику розвитку різних типів посттравматичних порушень є критично важливим для розробки ефективних стратегій профілактики, раннього виявлення та лікування цих станів. Це особливо актуально в контексті українських реалій, де значна кількість військово-службовців повертається із зони бойових дій та потребує кваліфікованої медичної допомоги.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження чинників ризику розвитку посттравматичних порушень у військовослужбовців активно здійснюється як вітчизняними, так і закордонними науковцями. Актуальність застосування комплексного підходу до вивчення проблеми посттравматичних порушень унаслідок бойових дій, зокрема різних аспектів військової служби та індивідуальних характеристик особистості, демонструють І. Дашко та співавтори [2]. Потенційний зв'язок між наявністю посттравматичних порушень у військовослужбовців – учасників бойових дій – і розвитком у них різних супутніх захворювань, таких як депресивний розлад, різних видів хімічної залежності, цукрового діабету, хвороб серцево-судинної системи тощо, вивчають С. Базарний та колеги [3]. Проблему аутоагресивної поведінки серед військовослужбовців із посттравматичними розладами досліджують В. Мозалов та співавтори [4], наголошуючи, що рівень аутоагресії у військових, які брали участь у бойових діях і мають діагностовані форми посттравматичних порушень, імовірно зростатиме внаслідок тривалості збройного конфлікту, накопичення множинних фізичних і психічних травм, а також обмеженого доступу до повноцінної відновлювальної терапії. За даними О. Гавловського та І. Голованової [5], майже третина військовослужбовців, яким було діагностовано різні форми посттравматичних порушень ще під час проведення антитерористичної операції, мала різні стресові розлади, розвиток яких пов'язано зі зниженням рівня усвідомленості, низькою мотивацією та незначним досвідом подолання стресу. На гендерних особливостях у реакції на травму акцентує В. Гаврилкевич, зазначаючи, що в жінок фіксуються суттєво вищі показники вираженості посттравматичних симптомів порівняно з чоловіками [6].

Варто підкреслити важливість комплексного підходу до діагностики та лікування посттравматичних порушень. Поєднання скринінгових методів, спеціальних опитувальників і шкал дає змогу не лише діагностувати ймовірні розлади, а й оцінити рівень їхньої вираженості. Як зазначає Л. Герасименко [7], це також актуально й щодо численних груп внутрішньо переміщених осіб, серед яких прояви посттравматичних порушень інколи більш виражені, ніж у військових, що може свідчити про різні механізми адаптації до стресу.

Структуру посттравматичних порушень під час повномасштабної війни аналізують Я. Мироненко й С. Калашенко [8].

Науковці виявили, що частка військовослужбовців із різними формами посттравматичних розладів, незалежно від інтенсивності бойових дій, становила: ПТСР – 11–20 %, депресивні розлади – 15–25 %, тривожні стани – 25–

35%. Частина досліджень присвячено організації невідкладної та первинної допомоги військовим. Ідеться про створення цілісної системи підтримки – від спеціалізованої підготовки мобілізованих та моніторингу бойового стресу до професійного психосоціального супроводу постраждалих і організації ефективного відновлювального лікування. У цьому контексті, як зазначають В. Андросюк та О. Галустян [9], особливу значущість має програма «рівний – рівному», в межах якої військовослужбовців навчають навичок взаємодопомоги безпосередньо на бойових позиціях. Такий підхід акцентує роль внутрішніх ресурсів особистості в подоланні наслідків травматичного стресу.

Ефективність різних методів лікування посттравматичних розладів досліджує А. Горват [10], демонструючи варіабельність терапевтичних результатів залежно від типу розладу. За окремими даними, ефективність психотерапії у хворих із ПТСР складає 60–70%, при депресивних розладах – 70–80%, а при тривожних – 65–75%. Визначальні чинники ризику розвитку посттравматичного стресового розладу серед чинних військовослужбовців і ветеранів досліджує Л. Сунь (L. Sun) [11]. Проведене у 2019–2020 роках обстеження американських ветеранів дозволило виявити ключові закономірності поширеності психічних порушень: ПТСР – 9,4 %, депресивні епізоди – 12–15 %, тривожні розлади – 15–20 %. Проспективне лонгітюдне дослідження з багатовимірними маркерами здійснили К. Шультербраукс та колеги (K. Schultebraucks et al.) [12]. Науковці виявили, що позитивний результат скринінгу на попередній діагноз ПТСР отримали 7,6 % військовослужбовців, тоді як загальна кількість осіб із будь-якими посттравматичними порушеннями, становила 15–20 %. Чинники, які спричиняють стійкі посттравматичні порушення, вивчають А. Кайзер та співавтори (A. P. Kaiser et al.) [13]. Учені роблять висновок, що в разі первинного контакту з лікарем у 47 % випадків виявлено ознаки стійкого ПТСР, а в 60–70% – супутні посттравматичні розлади.

За даними закордонних лонгітюдних досліджень, виявлено розбіжності в динаміці розвитку посттравматичних порушень. Це свідчить про важливість довгострокового моніторингу стану здоров'я та його змін у військовослужбовців, які брали участь у бойових діях та отримали травматичний досвід, що призвів до таких порушень [14]. Дослідження ефективності лікування військовослужбовців із посттравматичними розладами засвідчили обмежені результати щодо ПТСР (ремісія в 39,4 % випадків) та вищу ефективність терапії депресивних станів (ремісія в 60–70 %). Колектив науковців на чолі з О. Леві (O. Levi et al.) зазначає, що соціальна підтримка має особливе значення у відновленні, оскільки вона безпосередньо знижує симптоматику, тоді як бойовий досвід, навпаки, її посилює [15]. Отже, аналіз сучасних наукових досліджень свідчить про значну актуальність проблеми посттравматичних порушень серед військовослужбовців. Ефективність лікування залежить від типу розладу й потребує комплексного підходу з урахуванням індивідуальних характеристик, гендерних та вікових особливостей. Особливо актуальним є довгостроковий моніторинг і соціальна

підтримка для запобігання розвитку супутніх захворювань та аутоагресивної поведінки у військовослужбовців.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри значний прогрес у вивченні чинників ризику розвитку посттравматичних порушень у військовослужбовців, недостатньо дослідженими залишаються окремі аспекти цієї проблеми, особливо в контексті сучасної реальності. По-перше, більшість досліджень зосереджено на окремих фізичних і психічних розладах, відповідно, обмежено з'ясовано взаємозв'язки між різними типами посттравматичних порушень та їхня коморбідність у контексті гібридної війни, яка характеризується поєднанням традиційних бойових дій із негативним інформаційно-психологічним впливом. По-друге, майже відсутні наукові дослідження, у яких комплексно аналізується взаємодія між різними групами чинників ризику, що спричиняють увесь спектр посттравматичних порушень. По-третє, недостатньо досліджено культурноспецифічні аспекти (особливості національного менталітету, ставлення до медичної допомоги, обізнаність щодо традиційних способів подолання наслідків стресу), які можуть впливати на розвиток і прояв різних посттравматичних порушень серед українських військовослужбовців. З огляду на це, для цілісного розуміння механізмів розвитку посттравматичних порушень у військовослужбовців необхідні подальші дослідження, спрямовані на вивчення коморбідності, взаємодії множинних чинників ризику та культурноспецифічних особливостей у контексті сучасної гібридної війни.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою дослідження є комплексний аналіз і систематизація чинників ризику розвитку посттравматичних порушень у військовослужбовців після повернення із зони бойових дій.

Для досягнення поставленої сформульовано такі завдання:

- 1) проаналізувати сучасний стан досліджень чинників ризику розвитку різних типів посттравматичних порушень у військовослужбовців та систематизувати основні групи цих чинників за часом впливу та механізмами дії;
- 2) виокремити специфічні особливості посттравматичних розладів у військовослужбовців в Україні та оцінити поширеність різних типів порушень серед окремих категорій військових;
- 3) дослідити взаємозв'язки між виявленими чинниками ризику, оцінити їхній кумулятивний вплив на розвиток порушень, а також обґрунтувати потребу у створенні цільових підходів до профілактики й лікування комплексу посттравматичних психічних розладів у військових.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасні уявлення про посттравматичні порушення інтегрують кілька теоретичних підходів: когнітивна теорія травми наголошує на значущості дисфункціональних когнітивних схем; поведінкова теорія акцентує на формуванні поведінки уникнення та порушенні механізмів згасання страху; біопсихосоціальна модель розглядає посттрав-

матичні порушення як результат взаємодії біологічних, індивідуальних та соціальних чинників [16, с. 1793]. Розуміння нейробіологічних основ посттравматичних порушень є основою для усвідомлення механізмів їхнього розвитку. Травматичний стрес призводить до дисрегуляції гіпоталамо-гіпофізарно-наднирникової осі, що проявляється порушеннями секреції кортизолу та інших гормонів стресу. Гіперактивація мигдалини, яка відповідає за обробку емоцій та реакції страху, у поєднанні з гіпоактивацією префронтальної кори, що контролює виконавчі функції та емоційну регуляцію, створює нейробіологічне підґрунтя для симптомів ПТСР. Посттравматичні порушення у військовослужбовців охоплюють широкий спектр розладів (табл. 1).

Таблиця 1

Основні типи посттравматичних порушень у військовослужбовців.

Тип порушення	Поширеність %	Основні симптоми	Чинники ризику	Коморбідність
ПТСР	0–30	відторгнення, уникання, гіперзбудження, негативні зміни настрою	інтенсивність травми, попередні травми, відсутність підтримки	депресивні розлади (60–80 %), тривожні розлади (50–70 %), розлади сну (80–90 %), залежні розлади (30–50 %)
Депресивні розлади	15–25	пригнічений настрій, ангедонія, втрата енергії	втрата, ізоляція, безнадійність	ПТСР (40–60 %), тривожні розлади (70–85 %), розлади сну (75–90 %), суїцидальні думки (25–40 %)
Тривожні розлади	25–35	генералізована тривога, панічні атаки, фобії	невизначеність, загрози безпеці	ПТСР (45–65 %), депресивні розлади (60–75 %), розлади сну (70–85 %), соматичні скарги (40–60 %)
Порушення адаптації	30–40	труднощі адаптації, стресові реакції	зміна середовища, втрата ролі	Депресивні епізоди (30–50 %), тривожні стани (40–60 %), міжособистісні конфлікти (50–70 %)
Розлади сну	40–60	безсоння, кошмари, порушення циклу	Гіперпильність, травматичні спогади	ПТСР (70–85%), депресивні розлади (60–80%), тривожні розлади (55–75%), когнітивні порушення (30–50 %)
Залежні розлади	10–20	зловживання алкоголем / наркотиками	самолікування, соціальні чинники	ПТСР (50–70 %), депресивні розлади (40–65 %), тривожні розлади (35–55 %), особистісні розлади (20–35 %)

Джерело: власна розробка авторів

ПТСР характеризується чотирма основними кластерами симптомів: повторне переживання травматичної події; уникання стимулів, пов'язаних із травмою; негативні зміни в когніціях та настрої, а також зміни в збудливості й реактивності. Однією з характерних ознак ПТСР у військовослужбовців є його часте поєднання з моральною травмою – глибоким психологічним потрясінням, що виникає внаслідок участі в діях, спостереження за ними або нездатності запобігти вчинкам, які суперечать особистим моральним або етичним переконанням

На основі аналізу сучасної наукової літератури можна виокремити три основні групи чинників ризику розвитку посттравматичних порушень у військовослужбовців за часом їхнього впливу та механізмами дії (табл. 2).

Таблиця 2

**Класифікація чинників ризику посттравматичних
порушень у військовослужбовців**

Група чинників	Загальні механізми	ПТСР	Депресивні розлади	Тривожні розлади	Порушення адаптації
Предис-позиційні	Індивідуальна вразливість	Невротизм, попередні травми	Генетична схильність, особистісні риси	Тривожна сенситивність	Ригідність, низька адаптивність
Перитрав-матичні	Характер травматичного впливу	Інтенсивність бойових дій, загибель товаришів	Втрати, моральні травми	Загрози життю, невизначеність	Різкі зміни умов
Пострав-матичні	Умови відновлення	Уникання, відсутність підтримки	Соціальна ізоляція	Продовжена небезпека	Труднощі реінтеграції

Джерело: власна розробка авторів

До предиспозиційних чинників ризику належать демографічні характеристики, особистісні риси та попередній досвід військовослужбовця. За даними проведених досліджень визначено, що жіноча стать є чинником підвищеного ризику розвитку більшості посттравматичних порушень. Це, імовірно, пов'язано з різною реакцією на травму, відмінностями в стратегіях подолання стресу та вищою емоційною реактивністю [6, с. 105]. Гендерні особливості посттравматичних порушень потребують особливої уваги. Жінки-військовослужбовці частіше демонструють розлади з внутрішнім проявом (депресія, тривога), тоді як чоловіки – здебільшого зловживання речовинами та агресивну поведінку.

Окрім гендеру, значущим чинником розвитку різних посттравматичних порушень є також вік військовослужбовців. Молодші особи (18–30 років) мають вищий ризик розвитку ПТСР і тривожних розладів, тоді як старші виявляють

схильність до депресивних епізодів. Ще одним важливим чинником є вплив особистісних характеристик на схильність до різних типів порушень: високий рівень невротизму корелює з підвищеним ризиком ПТСР та тривожних розладів, а інтроверсія більше пов'язана з депресивними станами. Доповнює цю групу predisposиційних чинників і набутий травматичний досвід. Зокрема, дитячі травми підвищують вразливість до всіх посттравматичних порушень, що пояснює теорія сенситизації, згідно з якою попередні травми знижують поріг стійкості до наступних травматичних подій [17].

Щодо перитравматичних чинників ризику, то варто зазначити, що вони безпосередньо пов'язані з характером та інтенсивністю травматичного досвіду. Важливим є тип травматичної події: безпосередня участь у бойових діях підвищує ризик ПТСР, спостереження за стражданнями цивільного населення призводить до депресивних розладів, а постійна загроза життю є підґрунтям формування тривожних станів.

У цьому зв'язку інтенсивність бойових дій відіграє критичну роль у розвитку посттравматичних порушень. Військовослужбовці, які брали участь у високоінтенсивних бойових операціях, мають значно вищий ризик розвитку ПТСР порівняно з тими, хто виконував підтримувальні функції. Травматичність бойового досвіду посилюється такими чинниками, як загибель близьких товаришів, необхідність застосування летальної сили, поранення або загроза власному життю, а також свідчення жорстокості щодо цивільного населення.

Крім того, важливою є й тривалість травматичного впливу.

Короткострокові інтенсивні події частіше спричиняють гострі стресові реакції, тоді як тривалий стресовий вплив сприяє розвитку хронічних порушень. Варто також урахувати характер психічної відповіді на травму, який формує подальший розвиток патологічних симптомів. Дисоціативні травматичні реакції значно підвищують ризик ПТСР; емоційне заціпеніння (заплющення) сприяє депресивним розладам, а гіперактивація – тривожним станами [18, с. 1039].

Підсумовуючи розгляд чинників ризику, варто зупинитися на посттравматичних, до яких належать алгоритми подолання стресу, соціальна підтримка й технології адаптації після травми. Дезадаптивні алгоритми подолання стресу, такі як уникання, румінація та емоційне пригнічення, перешкоджають подоланню наслідків травми й спричиняють розвиток різних розладів.

Натомість соціальна підтримка, яка передбачає якість соціальних зв'язків та розуміння й підтримку оточення, відіграє критичну роль у відновленні після травми, сприяє інтеграції травматичного досвіду й знижує ризик розвитку хронічних посттравматичних порушень [19, с. 4].

У межах посттравматичних чинників важливо також розрізняти стратегії подолання стресу. Адаптивні стратегії охоплюють активне розв'язання проблем, пошук соціальної підтримки, когнітивну переоцінку ситуації та використання релігійних або духовних ресурсів. Дезадаптивні стратегії охоплюють уникання,

самозвинувачення, зловживання алкоголем або наркотиками, соціальну ізоляцію та агресивну поведінку.

Таким чином, варто зазначити, що дані щодо поширеності різних посттравматичних порушень серед військовослужбовців залежать від груп дослідження, методології дослідження та діагностичних критеріїв (рис. 1).

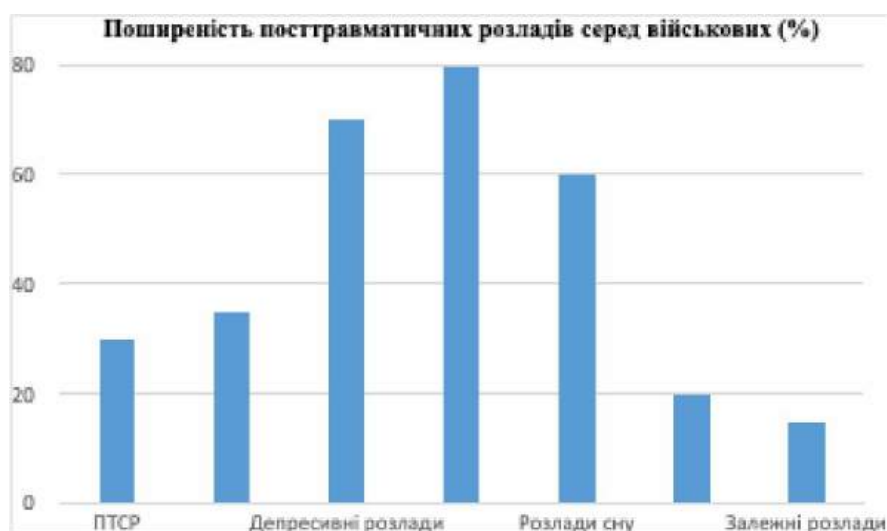

Рис. 1. Поширеність різних посттравматичних порушень серед українських військовослужбовців (у %).

Джерело: власна розробка авторів

Аналіз поширеності порушень демонструє, що розлади сну є найпоширенішими (40–60 %). Це може пояснюватися їхнім раннім виникненням та високою чутливістю до стресових чинників. Тривожні розлади посідають друге місце за поширеністю (25–35%), що відображає природну реакцію на продовжену загрозу та невизначеність, характерні для бойових умов.

Різні типи посттравматичних порушень часто не існують ізольовано; і коморбідність між різними посттравматичними розладами швидше є правилом, ніж винятком. За даними досліджень, майже в 70–80 % випадків ПТСР супроводжується іншими розладами, такими як депресивні стани, тривожні розлади, порушення сну чи адаптації [20, с. 116].

Коморбідність створює значні виклики для діагностики та лікування. Найпоширенішими є комбінації ПТСР із депресивними розладами (60–80 % випадків), що може пояснюватися спільними нейробіологічними механізмами та перекриттям симптомів. Поєднання ПТСР із розладами сну спостерігається в 80–90 % випадків, оскільки порушення сну є одним з основних симптомів ПТСР.

У військовослужбовців посттравматичні порушення мають певні специфічні особливості, які відрізняють їх від аналогічних розладів у цивільного населення. По-перше, військові перебувають під складним і множинним перманентним травматичним впливом, що може призвести до складніших форм коморбідних розладів.

По-друге, військова ментальність, що ґрунтується на стійкості та самостійності, може перешкоджати своєчасному зверненню за медичною допомогою. У військовому середовищі стигматизація проблем, пов'язаних із травмами та хронічним стресом, може призводити до приховування хвороб.

По-третє, посттравматичні порушення у військових часто супроводжуються специфічними проблемами, такими як моральні травми, порушення ідентичності та труднощі з реінтеграцією в цивільне життя [21, с. 26].

Моральні травми становлять особливий виклик для військовослужбовців, оскільки виникають, як уже зазначалося, у ситуаціях, коли особа скоює дії, стає свідком подій або не здатна запобігти вчинкам, що суперечать її глибоким моральним переконанням.

У військовому контексті це може охоплювати вимушене вбивство, свідчення загибелі цивільних осіб, неможливість захистити товаришів або виконання наказів, що суперечать особистим цінностям.

Український контекст війни має специфічні особливості, що, безумовно, є глобальним чинником розвитку різних посттравматичних порушень.

По-перше, це гібридний характер конфлікту, що поєднує інформаційно-психологічні впливи з традиційними бойовими діями; по-друге, – це залучення значної кількості мобілізованих, які не мали попередньої військової підготовки.

З огляду на це, гібридний характер російсько-української війни створює додаткові виклики для психічного здоров'я військовослужбовців. Інформаційно-психологічна війна передбачає дезінформацію, пропаганду та кібератаки, що зумовлюють додатковий стрес та знижують рівень довіри в суспільстві. Мобілізовані військовослужбовці становлять особливу групу ризику, оскільки вони не мали достатньої психологічної підготовки до бойових дій.

У зв'язку з вищенаведеним, ці аспекти вимагають від українських фахівців зосередженості на розробці й упровадженні необхідних лікувальних і медико-соціальних реабілітаційних технологій.

Особливо важливою є програма «рівний – рівному», що ґрунтується на принципах взаємної підтримки та групової згуртованості.

Водночас, крім чинників ризику, важливо також урахувати захисні механізми посттравматичних порушень, серед яких провідне місце посідає стресостійкість, що охоплює здатність до адаптації, когнітивну гнучкість та позитивні стратегії подолання стресу [22, с. 19]. Варто зауважити, що стресостійкість (резилієнтність) є багатокомпонентною характеристикою, яка охоплює емоційну регуляцію, когнітивну гнучкість, наявність соціальної підтримки та відчуття сенсу життя.

До важливих захисних чинників також належать фізична підготовка та здоровий спосіб життя.

Зокрема, регулярна фізична активність має доведений антидепресивний і анксіолітичний ефект, сприяє покращенню якості сну та загального психофізіологічного самопочуття.

Доповнюючи ці чинники, варто підкреслити, що критичну роль у захисті від розвитку посттравматичних порушень відіграє соціальна підтримка. Якісні соціальні зв'язки, розуміння та емпатія оточення сприяють відновленню військовослужбовців. Окрім того, сенс життя й соціальна значущість також є вагомими захисними чинниками, які допомагають інтегрувати травматичний досвід у ширший контекст особистісних цінностей [23, с. 29].

Важливо також наголосити, що раннє втручання та профілактичні заходи відіграють критичну роль у запобіганні розвитку хронічних посттравматичних порушень. Програми психологічної підготовки перед розгортанням, скринінгові програми для раннього виявлення груп ризику та системи психологічної підтримки повинні бути інтегровані в структуру військових підрозділів.

Висновки. Аналіз сучасної наукової літератури дає змогу зробити висновок, що розвиток посттравматичних порушень у військовослужбовців після повернення із зони бойових дій є складним багатофакторним процесом, що передбачає широкий спектр психосоматичних розладів.

Основні чинники ризику можна поділити за часом їхнього впливу на предиспозиційні, перитравматичні та посттравматичні, які взаємодіють між собою та створюють кумулятивний ефект.

Поширеність різних посттравматичних порушень серед українських військовослужбовців коливається в таких межах: ПТСР – 20–30%, депресивні розлади – 15–25%, тривожні розлади – 25–35%, порушення сну – 40–60%. Найвищий ризик розвитку цих розладів мають молоді військовослужбовці у віці 18–30 років, особи з попереднім травматичним досвідом, а також ті, хто був свідком загибелі побратимів або застосовував летальну зброю.

Важливою особливістю посттравматичних порушень є їхня висока коморбідність, тобто одночасне поєднання різних типів розладів, що значно ускладнює діагностику та лікування. У 70–80% випадків спостерігається наявність кількох посттравматичних розладів одночасно, що вимагає застосування комплексного підходу до терапії.

Особливого значення набувають посттравматичні чинники, зокрема стратегії подолання стресу та соціальна підтримка, що підкреслює необхідність розробки комплексних програм підтримки військовослужбовців не тільки під час служби, але й після повернення до мирного життя.

Результати дослідження обґрунтовують необхідність раннього виявлення груп ризику, розробки специфічних превентивних програм та забезпечення доступності кваліфікованої допомоги на всіх етапах військової служби. Особливої уваги потребує подолання стигматизації проблем у військовому середовищі та створення культури підтримки.

Перспективи подальших досліджень полягають у вивченні ефективності різних методів профілактики та лікування посттравматичних порушень, адаптованих до специфіки української військової служби, а також довготривалих наслідків цих порушень для соціальної адаптації військовослужбовців.

Література:

1. Пузирьов Є. В., Ізвєков В. В. Бойовий стрес та його наслідки для військовослужбовців. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського*. 2023. Т. 34. № 73. С. 203–209. DOI: <https://doi.org/10.32782/2709-3093/2023.1/33>
2. Дашко І. М., Михайліченко Л. В. Адаптація військовослужбовців після повернення із зони бойових дій: психологічні труднощі та підтримка військовослужбовців. *Гуманітарний форум*. 2025. Т. 3. № 1. DOI: [https://doi.org/10.60022/3\(1\)-4GF](https://doi.org/10.60022/3(1)-4GF)
3. Базарний С., Новіков О. Комплексний аналіз інструментів PC-PTSD-5, CAPS-5 та PCL-5 для діагностики ПТСР у військовослужбовців. *Вісник Національного університету оборони України*. 2025. № 3 (85). С. 33–42. DOI: <https://doi.org/10.33099/2617-6858-2025-85-3-33-42>
4. Мозальов В., Власенко Р. Соціально-психологічні чинники та напрями запобігання суїцидальної поведінки військовослужбовців в бойових умовах. *Вісник Національного університету оборони України*. 2023. № 5 (75). С. 72–77. DOI: <https://doi.org/10.33099/2617-6858-2023-75-5-72-77>
5. Гавловський О. Д., Голованова І. А. Аналіз фокус-групи організаторів охорони здоров'я, щодо системи реабілітації учасників АТО. *Вісник проблем біології і медицини*. 2021. Вип. 3 (161). С. 302–305. URL: <https://repository.pdmu.edu.ua/handle/123456789/17486> (дата звернення: 28.06.2025).
6. Гаврилькевич В., Олійник М. Гендерні особливості емоційного реагування на війну. *Psychology travelogs*. 2023. № 3. С. 100–112. DOI: <https://doi.org/10.31891/PT-2023-3-10>
7. Герасименко Л., Золочевський І. Аутоагресивна поведінка військовослужбовців із посттравматичним стресовим розладом під час російсько-української війни. *Актуальні проблеми сучасної медицини: Вісник Української медичної стоматологічної академії*. 2025. Т. 25. № 2. С. 35–38. DOI: <https://doi.org/10.31718/2077-1096.25.2.35>
8. Мироненко Я., Калашченко С. Оцінка ризиків виникнення посттравматичного стресового розладу серед українських військовослужбовців як складової збереження громадського здоров'я. *One Health Journal*. 2025. Вип. 3. № 1. С. 29–39. DOI: <https://doi.org/10.31073/onehealthjournal2025-I-03>
9. Андросюк В., Галустян О. Міжнародний досвід психологічної підтримки поліцейських і військовослужбовців перед звільненням зі служби. *Юридична психологія*. 2024. Т. 2. № 35. С. 34–44. DOI: [10.33270/03243502.34](https://doi.org/10.33270/03243502.34)
10. Горват А. М. Війна та посттравматичний стресовий розлад: механізми виникнення та підходи до лікування. *Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я України*. 2025. № 1. С. 132–138. DOI: <https://doi.org/10.11603/1681-2786.2025.1.15358>
11. Military-related posttraumatic stress disorder and mindfulness meditation: A systematic review and meta-analysis / L. Sun et al. *Chinese Journal of Traumatology*. 2021. Vol. 24. № 4. P. 221–230. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.cjtee.2021.05.003>
12. Pre-deployment risk factors for PTSD in active-duty personnel deployed to Afghanistan: a machine-learning approach for analyzing multivariate predictors / K. Schultebraucks et al. *Mol Psychiatry*. 2021. Vol. 26. № 11. P. 5011–5022. DOI: <https://doi.org/10.1038/s41380-020-0789-2>
13. Factors associated with distress related to posttraumatic stress disorder at the end of life among US Veterans / A. Kaiser et al. *Journal of pain and symptom management*. 2023. Vol. 66. № 2. P. 102–115. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jpainsymman.2023.04.011>
14. Van der Wal S. J., Vermetten E., Elbert G. Long-term development of post-traumatic stress symptoms and associated risk factors in military service members deployed to Afghanistan: Results from the PRISMO 10-year follow-up. *European Psychiatry*. 2021. Vol. 64. № 1. Article e10. DOI: <https://doi.org/10.1192/j.eurpsy.2020.113>

15. A sobering look at treatment effectiveness of military-related posttraumatic stress disorder / O. Levi et al. *Clinical Psychological Science*. 2022. Vol. 10. № 4. P. 690–699. DOI: <https://doi.org/10.1177/21677026211051314>

16. Strachan L. P., Paulik G., McEvoy P. M. A narrative review of psychological theories of post-traumatic stress disorder, voice hearing, and other psychotic symptoms. *Clinical Psychology & Psychotherapy*. 2022. Vol. 29. № 6. P. 1791–1811. DOI: <https://doi.org/10.1002/cpp.2754>

17. Гільман А., Кулеша Н. Посттравматичний стресовий розлад (ПТСР): теорія, діагностика та практичні аспекти психотерапії. *EUROPEJSKIE STUDIA HUMANISTYCZNE: Państwo i Społeczeństwo*. 2020. Вип. 4. DOI: <https://doi.org/10.38014/ehs-ss.2020.4.09>

18. Memarzia J., Walker J., Meiser-Stedman R. Psychological peritraumatic risk factors for post-traumatic stress disorder in children and adolescents: A meta-analytic review. *Journal of affective disorders*. 2021. Vol. 282. P. 1036–1047. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jad.2021.01.016>

19. Дзеружинська Н., Гиндич А. A study of the mental health of students affected by war: comorbidity, quality of life, and effective therapeutic approaches. *PMGP*. 2025. Вип. 10. № 1. URL: <https://1167t8fpq4ow6pae.e-medjournal.com/index.php/psp/article/view/596> (дата звернення: 28.06.2025).

20. Салюк М., Меркулов М. Психологічні особливості прояву посттравматичного стресового розладу у військовослужбовців. *Молодий вчений*. 2024. № 4 (128). С. 114–119. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2024-4-128-42>

21. Куш А. М. Особливості прояву психологічних травм військовослужбовців, які беруть участь в бойових діях : кваліфікаційна робота магістра спеціальності 053 «Психологія». Запоріжжя, 2023. 65 с. URL: <https://dspace.znu.edu.ua/jspui/handle/12345/17747> (дата звернення: 28.06.2025).

22. Кокун О. М., Клочков В. В., Мороз В. М., Пішко І. О., Лозінська Н. С. Забезпечення психологічної стійкості військовослужбовців в умовах бойових дій. Київ–Одеса, 2022. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/731412> (дата звернення: 28.06.2025).

23. Захаріна Т. Реінтеграція військовослужбовців як складник соціальної політики та соціальної роботи. *Наука і освіта*. 2023. № 2. С. 27–33. URL: <http://dspace.pdpu.edu.ua/handle/123456789/19865> (дата звернення: 28.06.2025).

References:

1. Puzyrov, Ye. V., & Izvekov, V. V. (2023). Boiovyi stres ta yoho naslidky dlia viiskovosluzhbovtiv [Combat stress and its consequences for military personnel]. *Vcheni zapysky Tavriiskoho natsionalnoho universytetu imeni V. I. Vernadskoho – Scientific notes of Tavriya National University named after V. I. Vernadsky*, 34 (73), 203–209. <https://doi.org/10.32782/2709-3093/2023.1/33> [in Ukrainian].

2. Dashko, I. M., & Mykhailichenko, L. V. (2025). Adaptatsiia viiskovosluzhbovtiv pislia povernennia iz zony boiovykh dii: psykholohichni trudnoshchi ta pidtrymka viiskovosluzhbovtiv [Adaptation of military personnel after returning from the combat zone: psychological difficulties and support for military personnel]. *Humanitarnyi forum – Humanitarian Forum*, 3(1). [https://doi.org/10.60022/3\(1\)-4GF](https://doi.org/10.60022/3(1)-4GF) [in Ukrainian].

3. Bazarnyi, S., & Novikov, O. (2025). Kompleksnyi analiz instrumentiv PC-PTSD-5, CAPS-5 ta PCL-5 dlia diahnozyky PTSR u viiskovosluzhbovtiv [Comprehensive analysis of PC-PTSD-5, CAPS-5 and PCL-5 tools for PTSD diagnosis in military personnel]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu oborony Ukrainy – Bulletin of the National University of Defense of Ukraine*, 3 (85), 33–42. <https://doi.org/10.33099/2617-6858-2025-85-3-33-42> [in Ukrainian].

4. Mozalov, V., & Vlasenko, R. (2023). Sotsialno-psykholohichni chynnyky ta napriamy zapobihannia suitsydalnoi povedinky viiskovosluzhbovtiv v boiovykh umovakh [Socio-psychological factors and directions for preventing suicidal behavior of military personnel in combat

conditions]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu oborony Ukrainy – Bulletin of the National University of Defense of Ukraine*, 5 (75), 72–77. <https://doi.org/10.33099/2617-6858-2023-75-5-72-77> [in Ukrainian].

5. Havlovskiy, O. D., & Holovanova, I. A. (2021). Analiz fokus-hrupy orhanizatoriv okhorony zdorov'ia, shchodo systemy reabilitatsii uchashnykiv ATO [Analysis of the focus group of healthcare organizers regarding the rehabilitation system for ATO participants]. *Visnyk problem biologii i medytsyny – Bulletin of Problems of Biology and Medicine*, 3 (161), 302–305. Retrieved from <https://repository.pdmu.edu.ua/handle/123456789/17486> [in Ukrainian].

6. Havrylkevych, V., & Oliinyk, M. (2023). Henderni osoblyvosti emotsiinoho reahuvannia na viinu [Gender features of emotional response to war]. *Psychology travels*, 3, 100–112. DOI: <https://doi.org/10.31891/PT-2023-3-10> [in Ukrainian].

7. Herasymenko, L., & Zolocheskyi, I. (2025). Autoahresyvna povedinka viiskovosluzhbovtziv iz posttravmatychnym stresovym rozladom pid chas rosiisko-ukrainskoi viiny [Autoaggressive behavior of military personnel with post-traumatic stress disorder during the Russian-Ukrainian war]. *Aktualni problemy suchasnoi medytsyny: Visnyk Ukrainiskoi medychnoi stomatolohichnoi akademii – Current Problems of Modern Medicine: Bulletin of the Ukrainian Medical Dental Academy*, 25 (2), 35–38. <https://doi.org/10.31718/2077-1096.25.2.35> [in Ukrainian].

8. Myronenko, Ya., & Kalashchenko, S. (2025). Otsinka ryzykiv vynyknennia posttravmatychnoho stresovoho rozladu sered ukrainskykh viiskovosluzhbovtziv yak skladovoi zberezhenia hromadskoho zdorov'ia [Risk assessment of post-traumatic stress disorder among Ukrainian military personnel as a component of public health preservation]. *One Health Journal*, 3(1), 29–39. <https://doi.org/10.31073/onehealthjournal2025-I-03> [in Ukrainian].

9. Androsiuk, V., & Halustian, O. (2024). Mizhnarodnyi dosvid psykholohichnoi pidtrymky politseiskyykh i viiskovosluzhbovtziv pered zvylenniam zi sluzhby [International experience of psychological support for police officers and military personnel before dismissal from service]. *Yurydychna psykholohiia – Legal Psychology*, 2(35), 34–44. <https://doi.org/10.33270/03243502.34> [in Ukrainian].

10. Horvat, A. M. (2025). Viina ta posttravmatychnyi stresovyi rozlad: mekhanizmy vynyknennia ta pidkhody do likuvannia [War and post-traumatic stress disorder: mechanisms of occurrence and treatment approaches]. *Visnyk sotsialnoi hihiieny ta orhanizatsii okhorony zdorov'ia Ukrainy – Bulletin of Social Hygiene and Healthcare Organization of Ukraine*, 1, 132–138. <https://doi.org/10.11603/1681-2786.2025.1.15358> [in Ukrainian].

11. Sun, L. N., Gu, J. W., Huang, L. J., Shang, Z. L., Zhou, Y. G. ... & Liu, W. Z. (2021). Military-related posttraumatic stress disorder and mindfulness meditation: A systematic review and meta-analysis. *Chinese Journal of Traumatology*, 24 (4), 221–230. <https://doi.org/10.1016/j.cjtee.2021.05.003>

12. Schultebraucks, K., Shalev, A. Y., Michopoulos, V., Grudzen, C. R., Shin, S. M., Stevens, J. S. ... & Marmar C. R. (2021). Pre-deployment risk factors for PTSD in active-duty personnel deployed to Afghanistan: a machine-learning approach for analyzing multivariate predictors. *Molecular Psychiatry*, 26(11), 5011–5022. <https://doi.org/10.1038/s41380-020-0789-2>

13. Kaiser, A. P., Moye, J., Baird, L., Sager, Z., & Wachterman, M. (2023). Factors associated with distress related to posttraumatic stress disorder at the end of life among US Veterans. *Journal of Pain and Symptom Management*, 66(2), 102–115. <https://doi.org/10.1016/j.jpainsymman.2023.04.011>

14. Van der Wal, S. J., Vermetten, E., & Elbert, G. (2021). Long-term development of post-traumatic stress symptoms and associated risk factors in military service members deployed to Afghanistan: Results from the PRISMO 10-year follow-up. *European Psychiatry*, 64(1), e10. <https://doi.org/10.1192/j.eurpsy.2020.113>

15. Levi, O., Yehuda, A. B, ... & Bar-Haim, Y (2022). A sobering look at treatment effectiveness of military-related posttraumatic stress disorder. *Clinical Psychological Science*, 10(4), 690–699. <https://doi.org/10.1177/21677026211051314>
16. Strachan, L. P., Paulik, G., & McEvoy, P. M. (2022). A narrative review of psychological theories of post-traumatic stress disorder, voice hearing, and other psychotic symptoms. *Clinical Psychology & Psychotherapy*, 29(6), 1791–1811. <https://doi.org/10.1002/cpp.2754>
17. Hilman, A., & Kulesha, N. (2020). Posttravmatychnyi stresovyi rozlad (PTSR): teoriia, diahnozyka ta praktychni aspekty psykhoterapii [Posttraumatic stress disorder (PTSD): theory, diagnostics and practical aspects of psychotherapy]. *EUROPEJSKIE STUDIA HUMANISTYCZNE: Państwo i Społeczeństwo*, 4. <https://doi.org/10.38014/ehs-ss.2020.4.09> [in Ukrainian].
18. Memarzia, J., Walker, J., Meiser-Stedman, R. (2021). Psychological peritraumatic risk factors for post-traumatic stress disorder in children and adolescents: A meta-analytic review. *Journal of Affective Disorders*, 282, 1036–1047. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2021.01.016>
19. Dzeruzhynska, N., & Hyndych, A. (2025). A study of the mental health of students affected by war: comorbidity, quality of life, and effective therapeutic approaches. *PMGP*, 10(1). Retrieved from <https://1167t8fpq4ow6pae.e-medjournal.com/index.php/psp/article/view/596> [in Ukrainian].
20. Saliuk, M., & Merkulov, M. (2024). Psykholohichni osoblyvosti proiavu posttravmatychnoho stresovoho rozladu u viiskovosluzhbovtiv [Psychological features of post-traumatic stress disorder manifestation in military personnel]. *Molodyi vchenyi – Young Scientist*, 4 (128), 114–119. <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2024-4-128-42> [in Ukrainian].
21. Kushch, A. M. (2023). *Osoblyvosti proiavu psykholohichnykh travm viiskovosluzhbovtiv, yaki berut uchast v boiovykh diakh: kvalifikatsiina robota mahistra spetsialnosti 053 «Psykhologhiia»* [Features of psychological trauma manifestation in military personnel participating in combat operations: master's qualification work in specialty 053 "Psychology"]. Zaporizhzhia. Retrieved from <https://dspace.znu.edu.ua/jspui/handle/12345/17747> [in Ukrainian].
22. Kokun, O. M., Klochkov, V. V., Moroz, V. M., Pishko, I. O., & Lozinska, N. S. (2022). *Zabezpechennia psykholohichnoi stiikosti viiskovosluzhbovtiv v umovakh boiovykh dii* [Ensuring psychological stability of military personnel in combat conditions]. Kyiv–Odesa. Retrieved from <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/731412> [in Ukrainian].
23. Zakharina, T. (2023). Reintehratsiia viiskovosluzhbovtiv yak skladnyk sotsialnoi polityky ta sotsialnoi roboty [Reintegration of military personnel as a component of social policy and social work]. *Nauka i osvita – Science and Education*, 2, 27–33. Retrieved from <http://dspace.pdpu.edu.ua/handle/123456789/19865> [in Ukrainian].